

การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒

“พุทธนวัตกรรมกับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ยุค NEW NORMAL”

**บทความวิจัย
และบทความวิชาการ**

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ
Conference Proceedings

การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ MCU Phrae Congress II
เรื่อง

“พุทธนวัตกรรมกับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนยุค New Normal”

“Buddhist Innovation and Sustainable Social
Development in New Normal”

๓ - ๔ มิถุนายน ๒๕๖๕

ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
พิมพ์เผยแพร่

(ข)

- ที่ปรึกษา** : พระธรรมวัชรบัณฑิต,ศ.ดร. พระเทพปวรมณี,รศ.ดร.
พระเทพเวที,รศ.ดร. พระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร.
รศ.ดร.โกนิภูฏ์ ศรีทอง นายสุขุม กั่นกา
- บรรณาธิการ** : พระราชเชมมากร,รศ.ดร.
พิมพ์ครั้งแรก : มิถุนายน ๒๕๖๕
- จำนวนพิมพ์** : เนื่องในงานโครงการประชุมวิชาการระดับชาติ
ครั้งที่ ๒ MCU Phrae Congress II เรื่อง “พุทธนวัตกรรมกับการพัฒนา
สังคมอย่างยั่งยืนยุค New Normal”
“Buddhist Innovation and Sustainable Social Development
in New Normal”
วันที่ ๓ - ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕
- จัดรูปเล่ม** : พระมหาสิทธิชัย ชยสิทธิ,ดร. พระอธิการศักดิ์ดา ฉันทโก,ดร.
พระมหาฐิติพงษ์ วรทสสี นายธีรวัฒน์ จันทร์จำรัส
นางสาวนพรัตน์ รัตนวงศ์ นางสาวพัชรวรรณ สวัสดิ์
- จัดพิมพ์โดย** : คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ โครงการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒
MCU Phrae Congress II เรื่อง “พุทธนวัตกรรมกับการพัฒนาสังคมอย่าง
ยั่งยืนยุค New Normal” มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่ ๑๑๑ หมู่ ๕ ตำบลแม่คำมี อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
รหัสไปรษณีย์ ๕๔๐๐๐ หรือติดต่อสอบถาม โทร.๐๕๔-๖๔๖๕๘๕
- ตรวจทาน** : พระครูโสภณกิตติบัณฑิต,ผศ.ดร. รศ.พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์
ดร.ธาดา เจริญกุล
- ออกแบบปก** : นายกริช อินเต็ม
- พิมพ์ครั้งที่ ๑** : จำนวน ๕๐๐ เล่ม
- พิมพ์ที่** : โรงพิมพ์ ไทยอุตสาหกรรมพิมพ์ ๑๖๔/๖ ถนนยันตรกิจโกศล ตำบลในเวียง
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ๕๔๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๕๔ - ๕๒๔๒๙๙

(ค)

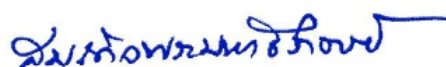
คำปรารภ

ในโอกาสสำคัญที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้บริหารจัดการศึกษาซึ่งเป็นการพัฒนาสติปัญญาของพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์มา เป็นเวลานานถึง ๓๕ ปี ในวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๕ (พ.ศ.๒๕๓๐-๒๕๖๕) ตามพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ที่ทรงสถาปนาสถาบันแห่งนี้ อีกทั้งในปี ๒๕๖๕ นี้ มหาวิทยาลัย ได้กำหนดให้มีโครงการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ เรื่อง “พุทธนวัตกรรมกับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนยุค New Normal” ในวันที่ ๓ - ๔ มิถุนายน ๒๕๖๕ จึงเป็นสิ่งที่ต้องอนุโมทนา และแสดงความชื่นชมยินดียิ่ง เป็นเบื้องต้น

การบริหารจัดการศึกษา ในลักษณะการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของวิทยาเขตแพร่ ที่ผ่านมานั้น ทำให้ทราบชัดเจนว่า กว่าจะดำเนินการบริหารจัดการศึกษา มาถึง ๓๕ ปีนั้น ต้องอาศัยความสมัครสมานสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจ อีกทั้งสติปัญญาและกำลังทรัพย์มา อย่างมากมายมหาศาล และต่อเนื่องจนเป็นผลสำเร็จอย่างมั่นคง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ของผู้ที่เกี่ยวข้องมากมาย ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ที่มีความพร้อมเพรียงและเพียรพยายามที่จะร่วมกันจรโลงส่งเสริมการศึกษา ที่บูรณาการวิชาการกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ในส่วนภูมิภาค อีกทั้งยังเชื่อมโยงกับคณะสงฆ์ ส่วนราชการ สถานศึกษา และชุมชน ในพื้นที่ในจังหวัดแพร่ และหน่วยงานต่าง ๆ เป็นอย่างดีเยี่ยม เมื่อมีความพร้อมเพรียงกัน จัดให้มีโครงการประชุมวิชาการระดับชาติด้วยแล้ว ย่อมแสดงให้เห็นถึงความเข้มแข็งและพัฒนาการ ของวิทยาเขตแพร่ ชัดเจน อย่างเป็นรูปธรรม

ในโอกาสอันเป็นวาระที่สำคัญนี้ ขออนุโมทนา ต่อผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิต และผู้เกี่ยวข้อง ที่ได้ร่วมกันสรรค์สร้างสิ่งที่ดีงาม เพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยทุกมิติ และขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย ได้โปรดอภิบาลและประทานพร ให้ทุกท่าน เจริญรุ่งเรืองไปพลุลย์ ในจตุรพิธพรชัย คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ พร้อมทั้งปฏิภาณ ธรรมสารธนาสารสมบัติ โดยทั่วกัน เทอญฯ

(สมเด็จพระมหารัชมหาราช)

กรรมการมหาเถรสมาคม

เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร

ประธานสภาวิทยาเขตแพร่

(ง)

คำกล่าวต้อนรับ
พระราชเชมมากร,รศ.ดร.
รองอธิการบดีวิทยาเขตแพร่

ขอประทานกราบเรียน เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชจารย์ กรรมการมหาเถรสมาคม
ประธานสภาวิทยาเขตแพร่ ที่เคารพอย่างสูง

กราบเรียน พระเดชพระคุณพระธรรมวัชรบัณฑิต ศาสตราจารย์ ดร.อธิการบดีมหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักวิจัยและนิสิต
ฝ่ายบรรพชิตทุกรูป

เจริญพร ผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักวิจัยและนิสิตฝ่ายคฤหัสถ์ทุกท่าน

กระผม/อาตมาภาพ ในนาม ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่และนิสิตของมหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ ขอถวายการต้อนรับ
และต้อนรับทุกท่านด้วยความยินดีเป็นอย่างยิ่ง

ตามที่ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้จัดโครงการ
ประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ เรื่อง “พุทธนวัตกรรมกับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน
ยุค New Normal” ดั่งมี วัตถุประสงค์ตั้งที่ทราบแล้วนั้น คือเพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของ
มหาวิทยาลัยสู่สาธารณะด้วยการตีพิมพ์ผลงานทางวิชาการด้านวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการ
พัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นเวทีสาธารณะเสนอแนะผลงานวิชาการในประเด็นที่เกี่ยวกับ
วิจัยและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน และเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์
มุมมองในประเด็นที่เกี่ยวข้องของอาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาผ่านบทความวิจัย
และบทความทางวิชาการ อันจะเป็นบรรยายภาคให้กระตุ้นและพัฒนาทักษะทางวิชาการของ
บุคลากรของมหาวิทยาลัยและบุคคลทั่วไปอย่างเหมาะสมภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของ
ของโรคไวรัสโคโรนา (COVID-19) ผ่านช่องทางไลน์เป็นส่วนใหญ่มากกว่าทางออนไลน์

การจัดงานครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ต้องขออนุโมทนาขอบคุณทุกฝ่ายที่ได้มีส่วน
สำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมและขับเคลื่อนในเชิงเอกสารและกิจกรรมทั้งหลายให้เป็น
ปรากฏแก่สาธารณชนอย่างเป็นรูปธรรม ในโอกาสพิเศษนี้ จึงขออนุญาตกล่าวต้อนรับและ
ขอบคุณในน้ำใจไมตรี ความเสียสละและความสมัครสมานสามัคคีของชาวมหาจุฬาฯและภาคี
เครือข่ายและสาธุชนทุกท่าน หากมีข้อบกพร่องประการใด ต้องขอประทานอภัยมา ณ ที่นี้ หวัง

(จ)

เป็นอย่างยิ่งว่าทุกท่านจะได้รับประโยชน์จากการจัดโครงการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ เรื่อง “พหุวัฒนธรรมกับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนยุค New Normal” เพื่อไปบูรณาการกับการปฏิบัติหน้าที่ของตน ๆ ให้มีความเข้มแข็งด้านวิชาการและด้านอื่น ๆ ในปัจจุบันและอนาคตสืบไป จึงขอถวายการต้อนรับและยินดีต้อนรับทุกท่านมา ณ โอกาสนี้ครับ

ด้วยความนับถือและเจริญพร

(ฉ)

คำกล่าวต้อนรับ
นายสมหวัง พ่วงบางโพ
ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่

ขอประทานกราบบนั้สการ เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชจารย์ กรรมการมหาเถรสมาคม ประธานสภาวิทยาเขตแพร่ ที่เคารพอย่างสูง

กราบบนั้สการ พระเดชพระคุณพระธรรมวัชรบัณฑิต ศาสตราจารย์ ดร.อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักวิจัยและนิสิต ฝ่ายบรรพชิตทุกรูป

เรียนผู้บริหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักวิจัยและนิสิตฝ่ายคฤหัสถ์ทุกท่าน

กระผม นายสมหวัง พ่วงบางโพ ในนามหัวหน้าส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชนและพุทธศาสนิกชนชาวจังหวัดแพร่ ขอถวายการต้อนรับและต้อนรับทุกท่านด้วยความยินดีเป็นอย่างยิ่ง

ในการที่ทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้จัดโครงการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ เรื่อง “พุทธนวัตกรรมกับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนยุค New Normal ได้จัดกิจกรรมที่เป็นการระดมบุคลากร โดยเฉพาะการศึกษาทั้งคณะสงฆ์และคฤหัสถ์ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ที่หลากหลาย โดยมี ผู้บริหาร อาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและบุคคลทั่วไปทั่วประเทศ นับได้ว่าเป็นความภาคภูมิใจร่วมกันทุกฝ่าย แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองทางการศึกษาและพระพุทธศาสนาที่บูรณาการร่วมกัน ภายใต้ชื่อโครงการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ เรื่อง “พุทธนวัตกรรมกับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนยุค New Normal” ตามที่ทราบแล้วนั้น

กระผมในนามส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชนและพุทธศาสนิกชนชาวจังหวัดแพร่ทุกคน ขอถวายการต้อนรับและต้อนรับทุกท่านด้วยความยินดีเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้มีโอกาสพิเศษและสำคัญนี้ โดยมีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เป็นเจ้าภาพหลักในการบริหารจัดการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านวิชาการและด้านอื่น ๆ ด้วยความประทับใจแก่ทุกฝ่าย และหวังใจเป็นอย่างยิ่งว่า ท่านจะได้มีโอกาสมา

(ช)

เยือนจังหวัดแพร่อีกในครั้งต่อ ๆ ไป ไม่ว่าจะเป็นมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การท่องเที่ยวหรือแม้แต่การศึกษาก็ตาม จึงขอถวายการต้อนรับและยินดีต้อนรับทุกท่านด้วยความเต็มใจอย่างยิ่งครับ

กราบนมัสการและขอขอบคุณครับ

(๗)

คำกล่าวถวายรายงาน
การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ เรื่อง “พุทธนวัตกรรมกับการพัฒนาสังคม
อย่างยั่งยืนยุค New Normal” ในวันที่ ๓ - ๔ มิถุนายน ๒๕๖๕
ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ขอประทานกราบเรียน เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชจารย์ กรรมการมหาเถรสมาคม
ประธานสภาวิทยาเขตแพร่ ที่เคารพอย่างสูง

เกล้าฯ พระราชเขมากร,รศ.ดร.เจ้าคณะจังหวัดแพร่ และรองอธิการบดีมหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ในนามผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิต และผู้
มีเกียรติทุกท่านทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่พร้อมเพรียงกันจัดพิธีเปิดงานผ่านระดับ
ออนไลน์อยู่ ณ ขณะนี้ รู้สึกซาบซึ้งยินดีและกราบขอบพระคุณเจ้าประคุณสมเด็จพระ
มหาธีรราชจารย์เป็นอย่างยิ่ง ที่ได้โปรดเมตตาเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดโครงการประชุม
วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ เรื่อง “พุทธนวัตกรรมกับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนยุค
New Normal” ในวันที่ ๓ - ๔ มิถุนายน ๒๕๖๕ ในวันที่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้บริหารจัดการศึกษา
เป็นไป ตามพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ที่ทรง
สถาปนาสถาบันแห่งนี้ อีกทั้งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่ครอบคลุมพันธกิจ ทั้ง ๔ ด้าน คือ ๑.การผลิตบัณฑิต ๒.การวิจัยและ
พัฒนา ๓.การบริการวิชาการแก่สังคม และ๔.การทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม สำหรับในปี
๒๕๖๕ นี้ ทางมหาวิทยาลัยได้กำหนดให้มีโครงการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ เรื่อง
“ พุทธนวัตกรรมกับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนยุค New Normal ในวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๕
เพื่อให้เป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิต ทั้งบรรพชิต
และคฤหัสถ์ ตลอดถึงนักวิชาการทั่วไป โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑.เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของมหาวิทยาลัยสู่สาธารณชนด้วยการตีพิมพ์ทาง
วิชาการด้านวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

๒.เพื่อเป็นเวทีสาธารณะเสนอแนะผลงานวิชาการในประเด็นที่เกี่ยวกับวิจัยและ
นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

(ณ)

๓. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ มุมมองในประเด็นที่เกี่ยวข้องของอาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาผ่านบทความวิจัยและบทความทางวิชาการ

สำหรับการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ ในครั้งนี้ ยังอยู่ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ จึงได้ดำเนินการจัดกิจกรรมโดยผ่านระบบออนไลน์บางส่วนและออนไลน์ตามความเหมาะสม โดยมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งสิ้น จำนวน ๕๐๐ รูป/คน ทั้งนี้ ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและทุกฝ่ายด้วยดี ทำให้จัดงานบรรลุวัตถุประสงค์และดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย จึงขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ ที่นี้

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว เก้าฯของกราบอาราธนาเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า กรรมการมหาเถรสมาคม ประธานสภาวิทยาเขตแพร่ ได้โปรดเมตตาเป็นประธานกล่าวเปิดการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ เรื่อง “พุทธนวัตกรรมกับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนยุค New Normal” และให้โอวาทเพื่อเป็นสิริมงคลสืบไป

ขอประทานกราบเรียนด้วยความเคารพอย่างสูง

(ญ)

บทบรรณาธิการ

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ Conference Proceedings มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ได้จัดพิมพ์ขึ้นเนื่องในโอกาสที่วิทยาเขตแพร่ได้จัดโครงการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ MCU Phrae Congress II เรื่อง “พุทธนวัตกรรมกับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนยุค New Normal” “Buddhist Innovation and Sustainable Social Development in New Normal” วันที่ ๓ - ๔ มิถุนายน ๒๕๖๕ ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ เพื่อส่งเสริมทักษะทางวิชาการ และเผยแพร่ผลงานอันเป็นประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนาองค์ความรู้หรือประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประเทศ ซึ่งรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ ครั้งที่ ๒ MCU Phrae Congress II เรื่อง “พุทธนวัตกรรมกับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนยุค New Normal” ฉบับนี้ มีนักวิชาการทั้งภายในและภายนอก ได้ส่งบทความมาเป็นจำนวนมาก บรรณาธิการได้มีการคัดเลือกบทความ และได้ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการกลั่นกรอง ตรวจสอบเพื่อความถูกต้องทุกบทความซึ่งในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ Conference Proceedings ฉบับนี้มีบทความที่ผ่านการคัดสรรและให้ตีพิมพ์ในวารสารจำนวน ๕๗ บทความ เพื่อเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้ให้แก่สังคมต่อไป

คุณค่าด้านวิชาการในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ Conference Proceedings ฉบับนี้จะมีประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาค้นคว้า นำไปใช้อ้างอิงในงานวิจัยและงานวิชาการ ในนามของกองบรรณาธิการ ขอขอบคุณ ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัย รวมถึงเจ้าของบทความ คณะกรรมการกลั่นกรองบทความทางวิชาการ คณะกรรมการฝ่ายจัดทำรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ Conference Proceedings ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำงานด้วยความทุ่มเท เสียสละ ทั้งกำลังกายและกำลังใจร่วมกันจนสามารถจัดพิมพ์รายงานฉบับนี้ สำเร็จด้วยความเรียบร้อยเป็นอย่างดี

พระราชเชมมาร, รศ.ดร.

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

(ฎ)

กำหนดการ

การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ MCU Phrae Congress II
หัวข้อ “พุทธนวัตกรรมกับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนยุค New Normal”

“Buddhist Innovation and Sustainable Social
Development in New Normal”

วันที่ ๓ - ๔ เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕

ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

.....

วันศุกร์ที่ ๓ เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕

เวลา	กิจกรรม	สถานที่
๐๘.๐๐ - ๐๙.๐๐ น.	-อาจารย์ นิสิต วิทยากร และเจ้าหน้าที่ลงทะเบียนเข้าร่วม กิจกรรม	หอประชุมนวมินท ราชูทิศโกศยืนคร มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาเขต แพร่
๐๙.๐๐ - ๐๙.๓๐ น.	พระราชเชมมากร,รศ.ดร. รองอธิการบดีวิทยาเขตแพร่ - จุดธูปเทียน และกล่าวนำบูชาพระรัตนตรัย - ให้โอวาท และเปิดกิจกรรม	
๐๙.๓๐ - ๑๑.๓๐ น.	การสัมมนาบรรยายพิเศษ โดย รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป ผู้อำนวยการหลักสูตร บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง “นวัตกรรมการสื่อสารทางการเมือง”	
๑๑.๓๐ - ๑๒.๓๐ น.	พักผ่อนภัตตาหารเพล/รับประทานอาหารกลางวัน	

(ฎ)

เวลา	กิจกรรม	สถานที่
๑๒.๓๐ - ๑๔.๓๐ น.	บรรยายพิเศษ เรื่อง “ภาวะผู้นำด้านพุทธนวัตกรรมการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”	หอประชุมนวมินท ราชูทิศโกศยนคร มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาเขต แพร่
๑๔.๓๐ - ๑๕.๐๐ น.	พักน้มน้ำปานะ/รับอาหารว่าง	
๑๕.๐๐ - ๑๖.๓๐ น.	เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาซักถามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สรุปองค์ความรู้ร่วมกัน	
๑๖.๓๐ - ๑๗.๐๐ น.	พระราชเชมากร,รศ.ดร. รองอธิการบดีวิทยาเขตแพร่ มอบของที่ระลึกแก่วิทยากร ถ่ายภาพหมู่ร่วมกัน และกล่าวปิดกิจกรรม	

วันเสาร์ที่ ๔ เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕

เวลา	กิจกรรม	สถานที่
๐๘.๐๐ - ๐๘.๓๐ น.	- ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร ผู้ร่วมประชุมวิชาการลงทะเลเปียน และรับเอกสาร ณ หอประชุมนวมินทราชูทิศโกศยนคร	หอประชุมนวมินท ราชูทิศโกศยนคร มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ และ ระบบออนไลน์ ผ่านโปรแกรม Zoom Meeting ID 5895154875
๐๘.๓๐ - ๐๙.๐๐ น.	- ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่ เป็นประธานถวายราชสักการะ พระบรมราชานุสาวรีย์ รัชกาลที่ ๕ - พระราชเชมากร,รศ.ดร. รองอธิการบดีวิทยาเขตแพร่ ถวายสักการะรูปเหมือนหลวงปู่พระมหาโพธิวงศาจารย์ อดีตประธานสภา/อดีตรองอธิการบดีวิทยาเขตแพร่และ เปิดนิทรรศการทางวิชาการ - รับชมวีดิทัศน์ แนะนำมหาวิทยาลัย ชมการแสดงฟ้อนรำ ชุดพระไตรรัตน์ประทานพร	
๐๙.๐๐ - ๐๙.๓๐ น.	- พิธีเปิดการประชุมวิชาการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ที่ ๒ MCU Phrae Congress II หัวข้อ “พุทธนวัตกรรมกับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนยุค New Normal” - เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรจารย์ กรรมการมหาเถร สมาคม, ประธานสภาวิทยาเขตแพร่ กล่าวนำบูชาพระ รัตนตรัย	

(จ)

เวลา	กิจกรรม	สถานที่
๐๙.๐๐ – ๐๙.๓๐ น.	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชเชมากร,รศ.ดร. รองอธิการบดีวิทยาเขตแพร่ กล่าวถวายรายงาน - เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชจารย์ กรรมการมหาเถรสมาคม, ประธานสภาวิทยาเขตแพร่ กล่าวเปิดโครงการ และให้โอวาทแก่ผู้เข้าโครงการ - พระราชเชมากร,รศ.ดร. เจ้าคณะจังหวัดแพร่, รองอธิการบดีวิทยาเขตแพร่ กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมโครงการ - นายสมหวัง พ่วงบางโพ ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่ กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมโครงการ	หอประชุมนวมินทรราชูทิศโกศกัณฐกร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ และ ระบบออนไลน์ ผ่านโปรแกรม Zoom Meeting ID 5895154875
๐๙.๓๐ – ๑๑.๐๐ น.	<ul style="list-style-type: none"> - พระเทพปวรเมธี,รศ.ดร. รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปาฐกถา นำการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๒ เรื่อง “พุทธนวัตกรรมกับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนยุค New Normal”	
๑๑.๓๐ – ๑๒.๐๐ น.	<ul style="list-style-type: none"> - พักรับประทานอาหารเพล/รับประทานอาหาร	
๑๓.๐๐ – ๑๕.๐๐ น.	<ul style="list-style-type: none"> - พระสุธีรัตนบัณฑิต,รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ บรรยายพิเศษ เรื่อง “การพัฒนางานวิจัยและนวัตกรรมสร้างสรรค์”	ระบบออนไลน์ ผ่านโปรแกรม Zoom Meeting ID 5895154875 และอนิเมชัน
๑๕.๐๐ – ๑๗.๐๐ น.	<ul style="list-style-type: none"> - การนำเสนอผลงานบทความทางวิชาการ งานวิจัยระดับชาติ - การนำเสนอผลงานวิชาการ/งานวิจัย	ระบบออนไลน์ ผ่านโปรแกรม Zoom Meeting ID 8927995547 และ ID 4250764933

(๓)

สถาบันที่ส่งผลงานเข้าร่วมเสนอผลงาน

๑. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๓. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
๔. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
๕. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
๖. วิทยาลัยเซนต์หลุยส์
๗. วิทยาลัยชุมชนน่าน
๘. วิทยาลัยชุมชนแพร่
๙. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
๑๐. โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย
๑๑. โรงเรียนบวรวิทยาลัย

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
การสร้างแรงจูงใจการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในการสร้างสุขของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ : A MOTIVATED OF PRACTICE MEDITATION TO HAPPINESS OF MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY PHRAE CAMPUS' STUDENTS.	1
พระมหาสิทธิชัย ชยสิทธิ, อภิชา สุขจีน, พระอนุสรณ์ กิตติวัฒนโณ : <i>Phramaha Sittichai Jayasiddhi, Aphicha Sukjeen, Phra Anusorn Kittiwanno</i>	
ผลการเรียนรู้แบบโครงการเป็นฐานต่อทักษะศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาพยาบาล : PROJECT-BASED LEARNING RESULTS OF NURSING STUDENTS ON 21 ST CENTURY SKILLS.	13
กุลพิชฌาย์ เวชรัตน์พิมล, ละเอียด แจ่มจันทร์ : <i>Kulpicha Vetcharatpimon, Laiad Jamjan</i>	
การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้นิทานอีสปเพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของเด็กระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายชะอวด 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 : THE ARRANGEMENT OF LEARNING EXPERIENCE USING AESOP'S FABLES TO ENHANCE THE MORAL AND ETHICAL ASPECTS OF THE KINDERGARTEN CHILDREN IN THE 2ND YEAR OF THE SCHOOLS IN THE CHA-UAT NETWORK 3 UNDER THE OFFICE OF NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 3.	27
ณัฐกานต์ พูลนวล, เฉลิมชัย มนุเสวต, ประภาศ ปานเจียง : <i>Nattakarn Pooiuon, Chalermchai Manoosawet, Praphat Panjieng</i>	

เรื่อง	หน้า
<p>กระบวนการสร้างนวัตกรรมบนฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นและแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนานวัตกรรม : กรณีศึกษากลุ่มอาชีพหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) :</p>	39
<p>CREATIVE INNOVATION PROCESS BY LOCAL WISDOM-BASED LEARNING SUPPORT TO CREATE INNOVATION : CASE STUDY OF AN OTOP OCCUPATION GROUP.</p>	
<p>ทวิชากร ชุนภักดี, ฐาศุภกร์ จันประเสริฐ : Thawichakon Khunpakdee, Thasuk Junprasert</p>	
<p>เจตคติและความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์ภาษาไทยโดยใช้เทคนิค SQ4R ร่วมกับแบบฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 :</p>	60
<p>THE ATTITUDE AND THE ABILITY TO READ AND THINK CRITICALLY IN THAI USING SQ4R TECHNIQUE AND SKILL PRACTICE FORM OF GRADE 5 STUDENTS.</p>	
<p>วรพร นุชสมบัติ, เก็ดถวา บุญปรากฏ, จุฑารัตน์ คชรัตน์ : Varaporn Nutsomboon, Kettawa Boonprakarn, Jutarat Kotcharat</p>	
<p>การพัฒนาชุดการสอนทักษะการเขียนสะกดคำตามมาตราตัวสะกด ร่วมกับเทคนิคการจัดกิจกรรมแบบ TGT กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนฝั่งปาล์ม 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล :</p>	76
<p>THE DEVELOPMENT OF THE SKILL INSTRUCTIONAL PACKAGE ON SPELLING SECTION BASED ON COOPERATIVE LEARNING TGT TECHNIQUE OF PRATHOM SUKSA 3 STUDENTS, PHANGPALM 3 SCHOOL, SATUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE.</p>	
<p>สกี้นะ เสมอภพ, ประภาศ ปานเจียง, สุดาพร ทองสวัสดิ์ : Sakenah Samerpop, Praphat Panjieng, Sudaporn Thongsawat</p>	
<p>กระบวนการสร้างชุมชนสัมพันธ์วิถีพุทธ : BUDDHIST COMMUNITY BUILDING PROCESS.</p>	93
<p>นวัชโรจน์ อินเต็ม : Nawataroj Intem</p>	

(ด)

เรื่อง	หน้า
กลวิธีการพัฒนาทักษะการฟังภาษาอังกฤษสำหรับนิสิต วิทยาลัยสงฆ์เชียงรายโดยใช้สื่อดิจิทัล : STRATEGIES FOR DEVELOPING ENGLISH LISTENING SKILLS FOR STUDENTS OF CHIANG RAI BUDDHIST COLLEGE BY USING DIGITAL MEDIA.	102
ภัทราวรรณ กวาวสาม, พระถิรวุฒิ โชติปัญญา (กาวีราวรรณ) : <i>Patalawan Gawsam, Phra Thirawut Chotipanyo (Kawirawan)</i>	
วิเคราะห์การบรรลุธรรมเพื่อความเป็นโสดาบันในคัมภีร์พระพุทธศาสนา : AN ANALYTICAL OF ENLIGHTENMENT FOR BEING SOTĀPANNA IN BUDDHIST SCRIPTURES.	115
พระครูประทีปธีรวัฒน์ (แสงงามดี) : <i>Phrakhru Prathipthirawat (Sawaaeng Ngamdee)</i>	
ศึกษาพุทธวิธีป้องกันมิฉนงกับปะในพระพุทธศาสนาเถรวาท : STUDY OF BUDDHIST METHOD FOR PREVENTING MICCĀSANKAPPA IN THARAVĀDA.	125
พระครูวิรุฬห์ปัญญารัต (สมบูรณ์ บัวเฟื่อง) : <i>Phrakhru Wirunpanyarat (Somboon Buafueang)</i>	
ศึกษาวิเคราะห์การดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของชาวพุทธในชีวิต วิถีใหม่ : กรณีศึกษาชุมชนวัดวงษ์อ้อม อำเภอพหลมพิราม จังหวัดพิษณุโลก : AN ANALITICAL OF THE IMPLEMENTATION BUDDHIST ACTIVITIES OF BUDDHIST IN THE NEW NORMAL: A CASE STUDY OF WONG KLONG COMMUNITY, PHROM PHIRAM DISTRIC, PHITSANULOK PROVINCE.	137
พระพิทักษ์พล เดชพล (คล้ายวรรณ) : <i>Phra Pitakpon Tejabalo (Klaiwan)</i>	
ศึกษาการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ในชีวิตวิถีใหม่ : กรณีศึกษา วัดท่าหมื่นราม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก : STUDY THE PRACTICE OF BUDDHIST MONKS IN THE NEW NORMAL : A CASE STUDY THA MUEN RAM TEMPLE, WANG THONG DISTRIC, PHITSANULOK PROVINCE.	148
พระครูมานัสวรดิษฐ์ (มณู ใจทน) : <i>Phrakhru Manatworadit (Manu Chaithon)</i>	

เรื่อง	หน้า
<p>การถอดบทเรียนการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการใช้ทุนทางวัฒนธรรม ของชุมชนตำบลพระหลวง อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ :</p> <p>THE LESSON LEARNED ON DEVELOPING THE QUALITY OF LIFE BY USING CULTURAL CAPITAL OF PHRA LUANG SUBDISTRICT, SUNG MEN DISTRICT, PHRAE PROVINCE.</p>	160
<p><i>มนัส จันทรพวง, วิยะณี ดังก้อง, ปาริฉัตร กุลเกลี้ยง, จุฬารณย์ ดวงตาตำ, จอมขวัญ เวียงเงิน, นุชนาฏ ชาวปลายนา : Manus Chanpoung, Wiyanee Dongkong, Parichat Koonkleang, Chulaporn Duangtadum, Jomkwan Wiangngern, Nutchhanrd Chawprayna</i></p>	
<p>ศึกษาประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการสอนวิชาศิลปะ และทักษะการใช้ชีวิต :</p> <p>THE STUDY ON THE EFFICIENCY OF THE TEXTBOOK ON THE ARTS AND SKILLS FOR SELF-DEVELOPMENT SUBJECT OF PHRAE COMMUNITY COLLEGE.</p>	175
<p><i>นุชนาฏ ชาวปลายนา : Nutchanard Chawprayna</i></p>	
<p>การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเศษไม้สักในชุมชนตำบลพระหลวงจังหวัดแพร่ :</p> <p>PRODUCT DEVELOPMENT FROM TEAK WASTE OF PHRA LUANG SUBDISTRICT COMMUNITY, PHRAE PROVINCE.</p>	185
<p><i>นุชสิริ ภาคยุทธ, ศุภลักษณ์ มุดยะ, รัตติกาล สัมภ์ประเสริฐ :</i> <i>Nuchsir Parkyuth, Supaluk Mudya, Rattikan Sangprasert</i></p>	
<p>ศึกษาการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ ของ พระราชโพธิวรคุณ (พ่ายพ ฐิตปุญโญ) :</p> <p>TO STUDY THE ADMINISTRATION OF SANGHA AFFAIRS IN THE FIELD OF PUBLIC WELFARE PHRARAJ BODHIWORAKUN (PAYAP THITAPUNY).</p>	195
<p><i>พระครูสิริเจติยบรรพต (จำปา), เทพประวิณ จันทร์แรง :</i> <i>Phrakhru Sirichetiyabanphot (Champa), Thepprawin Chanraeng</i></p>	

เรื่อง	หน้า
<p>การสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์จากผลิตผลทางการเกษตรตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ภายใต้การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน ตำบลทุ่งแล้ง อำเภอคลองจังหวัดแพร่ :</p> <p>CREATING VALUE ADDED PRODUCTS FROM AGRICULTURAL PRODUCTS ACCORDING TO THE CONCEPT OF CREATIVE ECONOMY UNDER THE PARTICIPATION OF COMMUNITY MEMBERS THUNG LAENG SUBDISTRICT, LONG DISTRICT, PHRAE PROVINCE.</p>	212
<p>ชัยวัฒน์ สมศรี, วิยะณี ดังก้อง, กรรณิการ์ เศวตปวิช, จุฬารภรณ์ ดวงตาต้า : Chaiwat Somsri, Wiyanee Dangkong, Kanniga Sawetpawit, Chulaporn Duangtadum</p>	
<p>ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบภาวะผู้นำในวรรณกรรมสามก๊กในทางพระพุทธศาสนา :</p> <p>AN ANALYTICAL STUDY OF LEADERSHIP OF THE LEADERS IN THE ROMANCE LITERATURE OF THREE KINGDOMS IN BUDDHISM.</p>	228
<p>กรีชชัย ธรรมสอน, พระมหาพงษ์ประภากรณ์ วิสุทธิญาณเมธี : Krichchai Thumasorn, Phramaha Phongprabhakorn Visuddhimedhi</p>	
<p>นิราศหนองคายกับการล่าอาณานิคมของชาติมหาอำนาจตะวันตก และสงครามปราบฮ่อ :</p> <p>NIRAT NONG KHAI IN ACCORDANCE WITH COLONIZATION OF WESTERN POWERFUL COUNTRIES AND WARS OF HO'S MEMORIAL VICTORY.</p>	242
<p>วัฒนา มุลเมืองแสน : Wattana Moulmuangsaen</p>	
<p>การศึกษากระบวนการพัฒนาจิตอาสา : กรณีศึกษาสถานปฏิบัติธรรมสวนพุทธธรรม จังหวัดลำพูน :</p> <p>A STUDY OF THE VOLUNTEER DEVELOPMENT PROCESS : A CASE STUDY OF SUAN BUDDHADHAMMA OF BUDDHIST MEDITATION CENTER IN LAMPHUN PROVINCE.</p>	266
<p>ชมภูนุช ต๊ะชุมภู, ไพรินทร์ ณ วันนา, พระครูสิริสุตานุยุต : Chompoonuch Tachumpoo, Phairin Na Wanna, Phrakhrusirisutanuyut</p>	

เรื่อง	หน้า
<p>การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน วิทยาลัย การอาชีพฝาง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ :</p>	283
<p>THE APPLICATION OF THE TRISIKKHA PRINCIPLES IN THE DEVELOPMENT OF TEACHING AND LEARNING ACTIVITIES FANG VOCATIONAL COLLEGE, FANG DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE.</p>	
<p>มณีกานต์ สุพงษ์ : <i>Maneekarn Supong</i></p>	
<p>แนวทางการบริหารนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่นของ เทศบาลตำบลแม่คำมี อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ :</p>	299
<p>GUIDELINES FOR PARTICIPATORY PUBLIC POLICY ADMINISTRATION AT THE LOCAL LEVEL OF MAE KHAM MEE MUNICIPALITY, MUANG PHRAE DISTRICT, PHRAE PROVINCE.</p>	
<p>สมจิต ขอนวงศ์, ธนนันท์ คุ่มถิ่นแก้ว :</p>	
<p><i>Somjit khonwong, Thananan Kumthinkaew</i></p>	
<p>การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในยุคศตวรรษที่ 21 บนหลักการพื้นฐานแนวคิด “ผู้เรียนเป็นสำคัญ” :</p>	315
<p>MANAGEMENT OF HISTORY LEARNING IN THE 21ST CENTURY BASED ON CONCEPTUAL PRINCIPLES “STUDENTS ARE IMPORTANT”.</p>	
<p>พระครูใบฎีกาธนู ธนawatthano (เนียมวงศ์) :</p>	
<p><i>PhraKhrubidika Thanoo Thanawatthano (Niamwong)</i></p>	
<p>การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนทัศน์เกี่ยวกับทฤษฎีสัมพัทธภาพของ อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ และหลักปฏิจจสมุปบาทในพระพุทธศาสนาเถรวาท :</p>	331
<p>A COMPARATIVE STUDY OF THE PARADIGM RELATED TO THE RELATIVITY THEORY OF ALBERT EINSTEINE AND THE PRINCIPLE OF THE DEPENDENT ORIGATION IN THERAVADA BUDDHSM.</p>	
<p>สมเดช นามเกต, พระครูพิศาลสารบัณฑิต, พระครูจิรธรรมธัช,</p>	
<p>อภินันท์ จันตะนี, บุญส่ง ลินธุ์นอก :</p>	
<p><i>Somdat Namket, Phrakrupisalsarabandit, Phrakrujiradhammadat, Abhinant Chantanee , Boonsong Sinthunok</i></p>	

เรื่อง	หน้า
<p>การถอดรหัสคำว่า“โพชฌงค์ 7” ตามหลักการมหาสติปัฏฐานสูตร : DECODING THE WORDS “BOJJHANGA VII” ACCORDING TO THE PRINCIPLE OF THE MAHĀSATIPATTHĀNASUTTA.</p> <p>สร้อยญา โชติรัตน์, อลิษา อินจันทร์, วิลาสินี บุญธรรม, วังศรี เลขะวิวัฒน์ ประไพพรรณ กวีเกษม, พระครูสังฆรักษ์บุญเสริม กิตติวัฒนโณ (บุญเสริม ศรีทา) : Saranyar Chotirat, Alisa Injan, Wilasinee Buntham, Watcharee Lekawipat, Praphaiphon Kewkasem, PhrakrusangarakBoonserm Kittiwanno (Boonserm Sritha)</p>	347
<p>การพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะภาษาไทย เรื่อง ชนิดและหน้าที่ของคำในประโยค ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 : A DEVELOPMENT OF THE THAI LANGUAGE SUPPLEMENTARY SKILL DRILLS ON TYPE AND FUNCTION OF WORDS FOR MATHAYOMSUKSA 1.</p> <p>วิราพร มาสกลาง : Wiraporn Masklang</p>	368
<p>ศึกษาสัมมาทิฏฐิกับการพัฒนาการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ของโรงเรียนสัพพัญญูวิทยา : STUDY SAMMA DITTHI AND EDUCATION DEVELOPMENTPHRA PARIYATIT DHARMA DEPARTMENT OF GENERAL EDUCATION OF SAPPANYUWITTAYA SCHOOL.</p> <p>พระยอด คมภิโร (เสมอดี), วิโรจน์ วิชัย, พระบุญทรง ปุณฺณธโร : Phra Yod Cumpero (Samerdee), Viort Vichai, Phraboonsong Punyatharo</p>	384
<p>เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ศาสตร์พระราชาสู่การบริหารงานตำรวจ : UNDERSTANDING ACCESSIBILITY AND DEVELOPMENT THE KING’S PHILOSOPHY TO POLICE ADMINISTRATION.</p> <p>อังกูร ทวีเกตุ : Angkoon Taveegate</p>	404

เรื่อง	หน้า
<p>การมีส่วนร่วมของนิสิตต่อการถ่ายทอดองค์ความรู้สัมมาชีพแก่เยาวชนและผู้สูงอายุ บ้านวังปึง จังหวัดแพร่ :</p> <p>THE PARTICIPATION OF THE STUDENTS TO THE TRANSMISSION OF KNOWLEDGE OF LIVELIHOOD TO THE YOUTH AND ELDERLY IN BAN WANGPUNG, PHRAE PROVINCE.</p> <p>อรอนงค์ ววงค์ : <i>Onanong Woowong</i></p>	420
<p>หลักสูตรฐานสมรรถนะห้องเรียนสายอาชีพทางออกของการศึกษาไทยที่ไม่สูญเปล่า :</p> <p>VOCATIONAL CLASSROOM COMPETENCY BASE COURSE THE SOLUTION OF THAI EDUCATION THAT IS NOT WASTED.</p> <p>ประไพวรรณ ละอินทร์ : <i>Prapaiwan La-in</i></p>	433
<p>การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม กับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น :</p> <p>LEARNING MANAGEMENT FOR SOCIAL STUDIES, RELIGION AND CULTURE SUBJECT GROUPS AND THE DEVELOPMENT OF LOCAL CURRICULA.</p> <p>พระสมพงษ์ ญาณฐิติโก (เต๋าเง้า) : <i>Phra Sompong Natthiko (Thaongao)</i></p>	450
<p>พุทธวิธีการสอน : การสอนที่เปลี่ยนไปกับโลกที่เปลี่ยนแปลง :</p> <p>BUDDHIST TEACHING METHODS : CHANGING TEACHING WITH A CHANGING WORLD.</p> <p>พระพิทักษ์ อริยปุตฺโต (บุญทอง) : <i>Phra Pituk Ariyaputto (boonthong)</i></p>	469
<p>สัมมาทิฐิเหตุทำให้เกิดความสงบสุขแห่งชีวิตและสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต :</p> <p>RIGHT VIEW BRINGS PEACE OF LIFE AND SOCIETY IN THE PRESENT AND FUTURE WORLD.</p> <p>เจริญ มณีจักร, พระครูรัตนสุตาภรณ์, พระครูพิพิธจารุธรรม :</p> <p><i>Charoen Maneekak, Phrakhru Ratanasutaporn, Phrakru Phiphitcharutham</i></p>	486

(บ)

เรื่อง	หน้า
ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล : EDUCATIONAL DISPARITIES IN ACCESS TO DIGITAL TECHNOLOGY.	500
สุรชัย แก้วคุณ, ชวาล ศิริวัฒน์, พระมหาตুষ ขนติธมฺโม (คำหน่อ), ศักดิ์ดา งานหมั่น : <i>Surachai Kaewkoon, Chaval Siriwat, PhraMahaTui Khantithammo</i> <i>(Kham Nua), Sakda Nganman</i>	
มโนทัศน์เกี่ยวกับภาษาและความหลากหลายของภาษา : CONCEPTS OF LANGUAGE AND LANGUAGE DIVERSITY.	516
เอกลักษณ์ คงทิพย์, พระมหาจินดา ธีรเมธี : <i>Akekalak Kongthip, Phranaha Jinda Thiramethi</i>	
พุทธธรรมกับการบริหารบ้านเมืองที่ดีในยุคดิจิทัล : BUDDHADHAMMA AND GOOD GOVERNANCE IN THE DIGITAL AGE.	527
ดำเนิน หมายดี, วิไลวรรณ หมายดี : <i>Dumnern Maidee, Wilaiwan Maidee</i>	
การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาโดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน สำหรับห้องเรียน แบบไฮบริด : THE PHENOMENON-BASED LEARNING APPROACH OF SOCIAL STUDY FOR HYBRID CLASSROOM.	539
ชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์, พระครูอุทัยสุตกิจ, สุวิชัย อินทกุล, สันติศักดิ์ กองสุทธิใจ : <i>Chaowarit Jongkatkorn, Prakruuthaisuttakit, Suvichai Intakul,</i> <i>Santisak Kongsutchai</i>	
สติ : พุทธธรรมแห่งการตื่นรู้เพื่อการครองตนในยุคดิจิทัล : MINDFULNESS : BUDDHIST PRINCIPLES OF AWAKENING FOR SELF GOVERNANCE IN THE DIGITAL AGE.	554
พระอธิการศักดิ์ธัช ส่วโร, พระราชเขมากร, พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์ : <i>Phraathikarn Sakdithat Samvaro, Phra Rajakhemakorn,</i> <i>Phrakhru Soontrondhammanitus</i>	
ศึกษาความเชื่อและการบูชาพระสิวลีของชาวพุทธในสังคมไทย : STUDY THE BELIEF AND WORSHIP OF PHRA SIWALEE OF BUDDHISTS IN THAI SOCIETY.	565
พระชัยธัช อคควโร (ก้นจู) : <i>Phra Chaithat Ākawaro (Kanju)</i>	

เรื่อง	หน้า
<p>การศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลของปฐมสังคีตึกถาที่มีต่อการเทศน์แจง 3 ธรรมาสน์ ในสังคมไทย :</p> <p>AN ANALYTICAL STUDY OF THE INFLUENCE OF THE INTRODUCTORY SPEECH ON THE PREACHING OF THE 3 DHARMAS IN THAI SOCIETY.</p> <p>พระมหาอดมศักดิ์ อริยวิโส (สรเพ็ชร) : <i>Phra Maha Udomsak Ariyawangso (Sornphet)</i></p>	576
<p>จริยธรรม : การบริหารองค์กรอย่างมีส่วนร่วมในระดับชุมชน :</p> <p>ETHICS : MANAGING THE ORGANIZATION WITH INCORPORATING COMMUNITY INVOLVEMENT.</p> <p>พระมหาบวรวิทย์ รตนโชโต (อายุมัน), พระมหาเกียรติ วรกิตติ (ฉัตรแก้ว) : <i>Phramaha Bovornvit Ratanachoto (Aryumun), Phramahakeerati Warakitti (Chatkeaw)</i></p>	596
<p>ศึกษาวิเคราะห์คุณธรรมของเทวดาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา :</p> <p>AN ANALYTICAL STUDY OF THE VIRTUES OF ANGELS IN BUDDHIST SCRIPTURES.</p> <p>พระมหาปณตพล กนตวณโณ (ทองศรี) : <i>Phramaha Panotpol Kantawanno (Thongsri)</i></p>	608
<p>การศึกษาทัศนคติของบุคลากรทางการศึกษาที่มีต่อการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย ในเขตบางแค กรุงเทพมหานคร :</p> <p>A STUDY OF DEMOCRATIC OPINION OF EDUCATIONAL PERSONNELS IN BANGKHAE DISTRICT, BANGKOK.</p> <p>สุธิดา ประมล, สุกิจ ชัยมุสิก : <i>Suthida Pramol, Sukit Chaimusik</i></p>	618
<p>กระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับเยาวชนและผู้สูงอายุ :</p> <p>PROCESSES OF LEARNING AND TRANSFERRING LOCAL WISDOM FOR ELDERLIES AND YOUTHS.</p> <p>ฉวีวรรณ สุวรรณภา, พระครูปริยัติวรากร (สิมรัตน์ บุญเชื่อง), สายสมร วิทยศิริ : <i>Chaweewan Suwannapha, Phrakhrupriyaytwarkorn (Simrat Bunkhueang), Saysamon witayasiri</i></p>	629

เรื่อง	หน้า
<p>การพัฒนาหลักสูตรด้านอาหารเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพชุมชน ตำบลแม่ยม อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ :</p> <p>FOOD CURRICULUM DEVELOPMENT TO SUPPORT COMMUNITY HEALTH TOURISM IN MAE YOM SUBDISTRICT MUEANG PHRAE DISTRICT, PHRAE PROVINCE.</p> <p>จุฬารมณีย์ ดวงตาดำ, ปาริฉัตร กุลเกลี้ยง :</p> <p><i>Chulaporn Duangtadum, Parichat Koonklean</i></p>	643
<p>การมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชนวัดหลวง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ :</p> <p>THE POLITICAL PARTICIPATION OF WAT LOUNG COMMUNITY, MEAUNG PHRAE DISTRICT, PHRAE PROVINCE.</p> <p>พรสวรรค์ สุขไมตรี : <i>Ponsavon Sukmaitri</i></p>	655
<p>การส่งเสริมพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองกับกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย ชุมชน : กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลป่าเมต อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ :</p> <p>CITIZEN POLITICAL DEVELOPMENT AND COMMUNITY DEMOCRATIZATION PROCESS : A CASE STUDY OF PA MAT SUB-DISTRICT, MUEANG PHRAE DISTRICT, PHRAE PROVINCE.</p> <p>กิตติศักดิ์ วิมล : <i>Kittisak Wimon</i></p>	667
<p>การสร้างจิตสำนึกของนิสิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนาผ่านโครงการส่งเสริม และพัฒนากิจกรรมนิสิตจิตอาสา :</p> <p>CREATING A PUBLIC MIND OF BUDDHIST STUDENTS THROUGH THE STUDENT VOLUNTEER ACTIVITIES PROMOTION AND DEVELOPMENT.</p> <p>อภิชา สุขจีน, พระอนุสรณ์ กิตติวัฒนโณ, ปัญญา สุนันตา :</p> <p><i>Apicha Sukjeen, Phra Anusorn Kittiwano, Panya Sunanta</i></p>	680
<p>การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญภาษาอังกฤษ ของนักเรียนโรงเรียนบวรวิซาลัย วัดร่องฟอง :</p> <p>THE DEVELOPMENT OF ENGLISH READING COMPREHENSION SKILLS OF STUDENTS AT BOWONWITCHALAI SCHOOL WAT RONG FONG.</p> <p>พระมหาณัฐวัฒน์ เหมือนอ่อน, ปัญญา สุนันตา :</p> <p><i>Natthawat Mueang-oon, Panya Sunanta</i></p>	690

เรื่อง	หน้า
<p>การศึกษาความรู้ความเข้าใจและแนวทางการพัฒนาของผู้นำชุมชน ในเรื่องกฎหมายมรดก : กรณีศึกษาในตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ : A STUDY OF KNOWLEDGE, UNDERSTANDING AND DEVELOPMENT APPROACHES OF LOCAL LEADERS IN THE SUCCESSION LAW : CASE STUDY IN PA DAENG SUBDISTRICT, MUEANG PHRAE DISTRICT, PHRAE PROVINCE.</p>	699
<p>สุพิชญา กันกา, สุขุม กันกา, ศรศักดิ์ อินทะกันท์ : <i>Supitchaya Kunka, Sukhum Kunka, Sorrasak Inthagun</i></p>	
<p>ความสามารถทางการอ่านภาษาอังกฤษของนิสิตชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ โดยใช้กลวิธี KWL PLUS : ALTERNATIVE ENGLISH READING ABILITY OF FIRST YEAR STUDENTS OF MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY PHRAE CAMPUS THROUGH KWL PLUS.</p>	710
<p>ปัญญา สุนันตา, สายพิน รุ่งวัฒนะกิจ, สุมนต์เกียรติ์ แก่นมณี : <i>Panya Sunanta, Saipin Rungwattanakit, Sumontien Kaenmanee</i></p>	
<p>ศึกษาวិเคราะห์หลักการพูดในพุทธปรัชญาเถรวาทเพื่อสร้างผู้นำ : STUDY AND ANALYZE THE PRINCIPLES OF SPEAKING IN THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY TO CREATE LEADERS.</p>	721
<p>พวงเพชร พลวิเศษ, พระครูใบฎีกาทวีศักดิ์ ไต้ศรีโคตร, พระครูสิทธิธรรมมาภรณ์ : <i>Phuangphet Polwiset, Phrakrubaidika Thaweesak TaiSrikhot,</i> <i>Phrakru Sitthithammarn</i></p>	
<p>การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21 : LEARNING AND TEACHING MANAGEMENT OF SOCIAL STUDIES IN 21ST CENTURY.</p>	729
<p>กิตติศักดิ์ แท่งทอง : <i>Kittisak Thangtong</i></p>	

เรื่อง	หน้า
<p>ศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาความรักในบทเพลงของปัญญาเลิศขันธรรพบุตรผ่านพุทธปรัชญาเถรวาท :</p> <p>A STUDY AND ANALYSIS OF THE PHILOSOPHY OF LOVE IN SONGS OF PANJASIKA KHANDHARABUDDHA THROUGH THERAVADA BUDDHIST PHILOSOPHY.</p> <p>ส่งสุข ภาแก้ว, พระประเจน ทองเหมะ :</p> <p><i>songsuk phakaew, phra Prajen Thonghema</i></p>	743
<p>การศึกษาปฐมวัยในสถาบันวิทยาลัยชุมชน :</p> <p>EARLY CHILDHOOD EDUCATION IN INSTITUTE OF COMMUNITY COLLEGE.</p> <p>นรินทร์ รินพนัสสัก, นพรัตน์ พิมพ์สุข, นัสวรรณ ใจมัน :</p> <p><i>Narin Rinphanassak, Nopparat Pimsuk, Natsawan Jaiman</i></p>	756
<p>การถอดบทเรียน : การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติศาสนกิจ :</p> <p>LESSON LEARNED: KNOWLEDGE MANAGEMENT FROM THEORIES TO RELIGIOUS PRACTICE.</p> <p>เขมิกา วรวิฑูฒิกุล, พระธงชัย วชิรญาโณ (พิชัย), ธนนันท์ คุ่มถิ่นแก้ว, นพรัตน์ รัตนวงศ์ :</p> <p><i>Khemika Varitwuttikul, Phra Thongchai Vachirayano (Pichai), Thananan Kumthinkaew, Nopparat Rattanawong</i></p>	779
<p>มรณานุสติ : บั้นปลายแห่งชีวิต :</p> <p>MARANASATI : THE END OF LIFE.</p> <p>พระครูสุนทรธรรมนิทัศน์, รวีโรจน์ ศรีคำภา, พรหมเรศ แก้วโมลา :</p> <p><i>Phrakhru Soontorndhammanitus, Raweerose Sricompa, Phromares Kaewmola</i></p>	796
ภาคผนวก	813

พุทธวิธีการสอน : การสอนที่เปลี่ยนไปกับโลกที่เปลี่ยนแปลง
BUDDHIST TEACHING METHODS : CHANGING TEACHING WITH
A CHANGING WORLD

พระพิทักษ์ อริยปุตโต (บุญทอง), Phra Pituk Ariyaputto (boonthong)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Buddha Chinnarat Buddhist College
E-mail : boonthong2013@gmail.com

บทคัดย่อ

พระพุทธเจ้าทรงเป็นนักการศึกษาที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ซึ่งพระองค์ทรงสอนพุทธศาสนิกชน มาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ทรงมีพระปรีชาสามารถในการสอน เนื้อหาหลักธรรมคำสอน มีหลักการสอน และวิธีการสอนหลายวิธีที่มีความเหมาะสมกับแต่ละบุคคลและทรงประสบความสำเร็จในการสอน มาแล้วในสมัยพุทธกาล ซึ่งได้ให้หลักพุทธวิธีการสอน แบ่งออกเป็น 3 หลัก คือ 1. หลักเกี่ยวกับเนื้อหาหรือเรื่องที่สอน 2. หลักเกี่ยวกับผู้เรียน 3. หลักเกี่ยวกับการสอน และในยุคปัจจุบันการสอนที่เปลี่ยนไปกับโลกที่เปลี่ยนแปลง นั้นมีดังนี้ ประกอบด้วยกระบวนการเรียนรู้โดยยึดปัญหาเป็นฐาน (Problem Base Learning = PBL) ทักษะ 3R ประกอบด้วย Reading (การอ่าน) writing (การเขียน) และ arithmetic (คณิตศาสตร์) และ 7C ประกอบด้วย Critical Thinking & Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา) Creativity & Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม) Cross-Culture Understanding (ทักษะด้าน ความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์) Collaboration, Teamwork & Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ) Communications, Information & Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และ รู้เท่าทันสื่อ)

คำสำคัญ : พุทธวิธีการสอน, การสอนที่เปลี่ยนไป, โลกที่เปลี่ยนแปลง

Abstract

The Buddha was the greatest teacher. which the Buddha taught Buddhists since the time of the Buddha His Majesty had the ability to teach. The content of doctrinal principles contains several teaching principles and teaching methods that are personalized and successful in teaching. came in the era of the Buddha. Which has given the Buddhist teaching methods divided into 3 principles: 1. Principles about content or subjects taught 2. Principles about learners 3. Principles about teaching And in today's era, teaching that has changed with the changing world is as follows: Comprising of Problem Base Learning (PBL), 3R skills including reading (reading), writing (writing) and arithmetic (mathematics), and 7C consisting of Critical Thinking & Problem Solving (critical thinking skills. and problem solving skills Creativity & Innovation Cross-Culture Understanding different paradigms) Collaboration, Teamwork & Leadership (collaborative skills teamwork and Leadership) Communications, Information & Media Literacy (communication skills, information and media literacy)

Keyword : Buddhist teaching methods, changing teaching, changing world

บทนำ

ในโลกยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงในหลายๆด้าน ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะด้านการศึกษา เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 นักคิด นักวิชาการ จากสาขาอาชีพต่าง ๆ ตลอดจนนักการศึกษายอมให้ความสนใจกับประเด็นที่ว่า ณ ขณะนี้ โลกของเรานั้นเป็นเช่นไร และกำลังเดินไปในทิศทางรูปแบบไหน ปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อการศึกษา ทั้งในฐานะของสื่อการสอน เช่น สื่อที่เป็นรูปภาพและ ภาพเคลื่อนไหว หรือในฐานะของเครื่องมือที่ผู้เรียนใช้เพื่อการศึกษาและการทำงานต่าง ๆ ทุกวันนี้เทคโนโลยีได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเราทุกคน ผู้เรียนสามารถเข้าถึงความรู้ได้ง่าย กว่าเดิม ด้วยการเข้าไปในเว็บไซต์และทำการสืบค้น วิถีชีวิตของผู้คนในศตวรรษที่ 21 กำลังเปลี่ยนแปลง ดังนั้นในฐานะบุคลากรด้านการศึกษาเราควรที่จะเริ่มปรับตัวให้เข้ากับรูปแบบการ

พัฒนาที่เกิดขึ้นใหม่นี้ ครูผู้มีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ ควรที่จะต้องตระหนัก แล้วว่า จุดเปลี่ยนครั้งนี้ เราควรจะปรับตัวเช่นไร วิธีการสอนแบบที่นิยมใช้กันมาตลอดในช่วงศตวรรษที่ 19-20 ได้ สร้างผลสัมฤทธิ์ที่น่าพึงพอใจแล้วหรือไม่ เป้าหมายและสิ่งที่คาดหวังจากคนในสังคมเป็นเช่นไร บทบาทของครูกับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เป็นสิ่งสำคัญที่ครูควรจะทำให้ ความสนใจและศึกษาเพื่อนำไปประยุกต์ เพื่อสร้างการเรียนการสอนที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลยิ่งกว่าเดิม¹ ถ้าจะกล่าวถึงพัฒนาการด้านการศึกษาเริ่มต้นตั้งแต่

1. สมัยสุโขทัยจนถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ลักษณะของระบบการศึกษาในช่วงนี้ยังไม่เป็นแบบแผนชัดเจน ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาสำหรับเด็กชาย ซึ่งเป็นการศึกษาหาความรู้ด้านวิชาการและศิลปะ สถานที่ศึกษามักเป็นที่วัด ราชสำนัก และบ้านเจ้านายชั้นสูง การศึกษาด้านวิชาชีพจะมีสอนและถ่ายทอดภายในวงศ์ตระกูล และในหมู่เครือญาติ ส่วนเด็กหญิงจะมีการฝึกงานบ้านในครอบครัว ราชสำนัก และบ้านเจ้านายชั้นสูง ประชาชนนิยมนำบุตรหลานไปไว้กับเจ้านายและผู้มีศักดิ์นาสูงเพื่อให้ใช้สอย และฝึกงานเพื่อคาดหวังว่าจะได้มีโอกาสเข้ารับราชการ ได้ยศถาบรรดาศักดิ์ต่อไป

2. สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ลักษณะการศึกษาในช่วงนี้เริ่มเป็นระบบแบบแผน แต่ยังไม่เป็นมาตรฐานนัก นับเป็นช่วงที่การศึกษาเจริญรุ่งเรืองมาก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาในฐานะที่เป็นรากฐานของความสำเร็จในทุกด้าน ผู้ได้รับการศึกษาในวิชาการสมัยใหม่จะสามารถนำความรู้เหล่านั้นมาพัฒนาบ้านเมือง

3. สมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 จนถึง พ.ศ. 2534 ในช่วงนี้การศึกษาของไทยมีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด มีแผนการศึกษาชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติเกิดขึ้นหลายฉบับจนถึงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ในแต่ละแผนมีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาในแต่ละยุคแต่ละสมัยโดยทุกแผนระบุจุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ชัดเจน และเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ลักษณะของการศึกษาค่อนข้างเอนเอียงไปตามแนวคิดด้านการศึกษาของอเมริกา

4. สมัยปัจจุบันตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ในยุคปัจจุบัน มีการลักษณะการดำเนินการ คือ กำหนดหลักการ กำหนดจุดมุ่งหมาย วางระบบการศึกษา และกำหนดแนวนโยบายการศึกษา และในอนาคตการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาก็จะต้องปรับเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของโลก

จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากระบบการศึกษาที่มีพัฒนาการมาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน ซึ่งจากสาเหตุดังกล่าวมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีการพัฒนาการการอย่าง

¹ จิรายุทธิ์ อ่อนศรี, “บทบาทของครูกับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21”. (2).3 2549.

ก้าวกระโดด มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม สังคม ประชากรและรวมไปถึงการศึกษา
ดังนั้นแล้วการเปลี่ยนแปลงของโลกจึงส่งผลต่อการการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษา

พุทธวิธีในการสอน

พระพุทธเจ้าทรงเป็นศาสดาของมวลมนุษย์และเทวดาทั้งหลาย พระองค์จึงทรงได้รับการถวาย พระนามว่า ทรงเป็นบรมครูสูงสุดไม่มีใครใดเสมอเหมือน ในฐานะทรงเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ (Spiritual Guide) ของโลกอย่างแท้จริง ทรงเป็นนักการศึกษาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดซึ่งพระพุทธองค์ทรงสอนพุทธศาสนิกชน มาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ทรงมีพระปรีชาสามารถในการสอน เนื้อหาหลักธรรมคำสอน มีหลักการสอน และวิธีการสอนหลายวิธีที่มีความเหมาะสมกับแต่ละบุคคลและทรงประสบความสำเร็จในการสอน มาแล้วในสมัยพุทธกาล ดังที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก หมวดพระสุตตันตปิฎก² (พระธรรมปิฎก 2542) ได้สรุปพุทธวิธีในการสอนของพระพุทธเจ้า ดังนี้

พระพุทธเจ้าทรงมีหลักทั่วไปในการสอน แบ่งออกเป็น 3 หลัก คือ

1. หลักเกี่ยวกับเนื้อหาหรือเรื่องที่สอน มีดังนี้

ในการสอนพระพุทธเจ้าจะเลือกเนื้อหาที่สอน มีลักษณะดังนี้

- 1) สอนจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่ายไปหาสิ่งที่เข้าใจได้ยาก สอนจากรูปธรรมไปหานามธรรม
- 2) สอนเนื้อเรื่องที่ลุ่มลึกไปตามลำดับหรือสอนเนื้อเรื่องที่ค่อยข้างลุ่มลึกยากลงไปตามลำดับขั้นและความต่อเนื่องกันไปเป็นสายลงไป
- 3) สอนด้วยของจริง โดยให้ผู้เรียนได้ดูได้เห็น ได้ฟังเองหรือเรียกว่าประสบการณ์ตรง เช่น ทรงสอนพระนันทะที่คิดถึงคู่รักคนงาม ด้วยการพาไปชมนางฟ้า นางอัปสรเทพธิดาให้เห็นกับตาเป็นต้น
- 4) สอนตรงเนื้อหา ตรงเรื่อง ไม่วกวน ไม่นอกเรื่อง 5) สอนมีเหตุผล ตรงแล้วเห็นจริงตาม คือสมเหตุสมผล เรียกว่า สนิทาน
- 6) สอนเท่าที่จำเป็นพอดีสำหรับให้เกิดความเข้าใจให้การเรียนรู้ได้ผลเช่น ตอนที่พระพุทธเจ้า ประทับอยู่ในป่าประดู่ลายใกล้เมืองโกสัมพีได้ทรงหยิบใบไม้ประดู่ลายเล็กน้อยใส่กำพระหัตถ์แล้วตรัสถามภิกษุทั้งหลายว่า ใบประดู่ลายในพระหัตถ์กับในป่า ไหนจะมากกว่ากัน

² พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธวิธีในการสอน, (นนทบุรี : โอเอ็นจิการ์พิมพ์จำกัด, 2542),

ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า ในป่ามากกว่า จึงตรัสว่า สิ่งทีพระองค์ตรัสรู้แต่มิได้ทรงสอน เหมือนใบประดู่ลายในป่า ส่วนที่ทรงสั่งสอนน้อยเหมือนใบประดู่ลายในพระหัตถ์และตรัสแสดงเหตุผลในการที่มิได้ทรงสอนทั้งหมดเท่าที่ตรัสรู้ไว้ เพราะสิ่งเหล่านั้นไม่เป็นประโยชน์

7) สอนสิ่งที่มีความหมายควรที่จะเรียนรู้และเข้าใจเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน อย่างพุทธพจน์ที่ว่า พระองค์ทรงมีพระเมตตา หวังประโยชน์แก่สัตว์ทั้งหลาย จึงตรัสพระวาจาตามหลัก 6 ประการ 5 ดังนี้ (ม.ม.(ไทย) 13/86/88)

1. คำพูดที่ไม่จริง ไม่ถูกต้อง, ไม่เป็นประโยชน์, ไม่เป็นที่รักที่ชอบใจของผู้อื่น - ไม่ตรัส
2. คำพูดที่จริง ถูกต้อง, แต่ไม่เป็นประโยชน์, ไม่เป็นที่รักที่ชอบใจของผู้อื่น - ไม่ตรัส
3. คำพูดที่จริง ถูกต้อง, เป็นประโยชน์, ไม่เป็นที่รักที่ชอบใจของผู้อื่น - เลือกกาลตรัส
4. คำพูดที่ไม่จริง ไม่ถูกต้อง, ไม่เป็นประโยชน์, ถึงเป็นที่รักที่ชอบใจของผู้อื่น - ไม่ตรัส
5. คำพูดที่จริง ถูกต้อง, แต่ไม่เป็นประโยชน์, ถึงเป็นที่รักที่ชอบใจของผู้อื่น - ไม่ตรัส
6. คำพูดที่จริง ถูกต้อง, เป็นประโยชน์, เป็นที่รักที่ชอบใจของผู้อื่น - เลือกกาลตรัส

2. หลักเกี่ยวกับผู้เรียน

ในการสอนแต่ละครั้ง พระพุทธเจ้าทรงคำนึงถึงลักษณะของผู้เรียน ดังนี้

1) รู้ คำนึงถึงการสอนให้เหมาะตามความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น คำนึงถึงจริต 6 ซึ่งหมายถึงอุปนิสัยของคน ในโลกที่มีความแตกต่างกัน ได้แก่ รากจริต โทสจริต โมหจริต ศรัทธาจริต พุทธิจริต และวิตกจริต³

2) ผู้เรียนมีความแตกต่างกันทางด้านระดับความสามารถทางสติปัญญาของแต่ละบุคคล เช่นพระองค์ทรงยกบัว 4 เหล่า ขึ้นมาเปรียบเทียบกับบุคคล 4 ประเภท ดังนี้

1. บุคคลผู้รู้ผู้เข้าใจได้ฉับพลัน เรียกว่า อุกษมฤดีปัญญาเทียบกับบัวพั้นน้ำ แต่พอรับสัมผัส รัศมีตะวันก็จะบาน ณ วันนั้น หมายถึงผู้มีสติปัญญาดีมาก ฉลาดเฉียบแหลม

2. บุคคลผู้สามารถรู้เข้าใจได้เรียกว่า วิปจิตปัญญาเทียบกับบัวปริมน้ำ จักบานต่อวันรุ่งขึ้น หมายถึงผู้มีสติปัญญาดี

3. บุคคลผู้พอจะหาทางคอยชี้แจงแนะนำ ใช้วิธีการยกย่องให้เข้าใจได้ต่อ ๆ ไป เรียกว่า ไนยะเย เทียบกับบัวงามใต้พื้นน้ำจักบานในวันต่อ ๆ ไป หมายถึงผู้มีสติปัญญาพอใช้

4. บุคคลผู้อับปัญญา มีดวงตามืดมิด ยังไม่อาจให้บรรลุคุณวิเศษในชาตินี้ได้ เรียกว่าทปรมะ เทียบกับบัวจมใต้น้ำเป็นรักษาแห่งปลาและเต่า หมายถึงผู้ไม่มีปัญญา

³ ธรรมรักษและจิตตาวชิระ, พระพุทธเจ้าสอนชนะใจคน, (กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2555), หน้า

- 3) ปรับวิธีสอนให้เหมาะสมกับบุคคล แม้สอนเรื่องเดียวกันแต่ต่างบุคคลอาจใช้ต่างวิธี
- 4) คำนึงถึงความพร้อม ความสุขงาม ความแกรอบแห่งอินทรีย์หรือญาณ ที่บาลีเรียกว่าปริปากะ ของผู้เรียนแต่ละบุคคลเป็นราย ๆ ไป
- 5) สอนโดยให้ผู้เรียนลงมือทำด้วยตนเองซึ่งจะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจชัดเจน แม่นยำได้ผลจริง
- 6) การสอนดำเนินไปในรูปที่ทำให้รู้สึกว่าคุณเรียนกับผู้สอนมีบทบาทร่วมกันในการแสวงหาความจริง ให้มีการแสดงความคิดเห็นโต้ตอบเสรี
- 7) เอาใจใส่บุคคลที่ควรได้รับความสนใจพิเศษเป็นราย ๆ ไป ตามควรแก่กาลเทศะและเหตุการณ์
- 8) ช่วยเหลือเอาใจใส่คนที่ด้อยและมีปัญหา

3. หลักเกี่ยวกับการสอน มีดังนี้

ในการสอนพระพุทธเจ้าทรงมีวิธีการสอน ตามบทบาทการสอน ดังนี้

- 1) สร้างความสนใจ ในการสอนนั้น การเริ่มต้นเป็นจุดสำคัญมากอย่างหนึ่ง การเริ่มต้นที่ดีช่วยให้การสอนประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากอย่างน้อย ก็เป็นเครื่องดึงความสนใจและนำเข้าสู่เนื้อหาได้
- 2) สร้างบรรยากาศในการสอนให้ปลอดโปร่ง เพลิดเพลินไม่ให้เกิดความเครียด ไม่ให้เกิดความอึดอัดใจและให้เกียรติกับผู้เรียน
- 3) สอนมุ่งเนื้อหา มุ่งให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ในสิ่งที่สอนเป็นสำคัญ ไม่กระทบตนและผู้อื่น ไม่มุ่งยกตน ไม่มุ่งเสียดีใคร ๆ
- 4) สอนโดยเคารพ คือตั้งใจสอน ทำจริง ด้วยความรู้สึกว่าเป็นสิ่งมีค่า มองเห็นความสำคัญของผู้เรียน เช่น พระพุทธจริยานี้ว่า “ภิกษุทั้งหลายถ้าเมื่อนาคจะแสดงธรรมแก่ภิกษุทั้งหลายอนาคตย่อมนแสดงโดยเคารพ ไม่แสดงโดยไม่เคารพ ถ้าแม้จะแสดงแก่ภิกษุณีแก่อุบาสก อุบาสิกา แก่ปุถุชนทั้งหลาย โดยที่สุดแม้แก่คนขอทานและพรานนก ก็ย่อมนแสดงโดยเคารพ หาแสดงโดยขาดความเคารพไม่” (อง.ปญจก.(ไทย). 22/99/168)
- 5) ใช้ภาษาสุภาพ นุ่มนวล ไม่หยาบคาย ชวนให้สบายใจ สละสลวย เข้าใจง่าย อย่างที่ว่า “พระสมณะโคตมมีพระดำรัสไพเราะ รู้จักตรัสถ้อยคำได้งดงาม มีพระวาจาสุภาพ สละสลวย ไม่มีโทษยังผู้ฟังให้เข้าใจเนื้อความได้ชัดเจน” (ม.ม.(ไทย). 13/387/478.)

วิธีการสอนของพระพุทธเจ้ามีหลายวิธีเช่น วิธีการสอนแบบสนทนา (สากัจฉา) วิธีการสอนแบบ บรรยาย วิธีการสอนแบบตอบปัญหา วิธีการสอนแบบวางกฎข้อบังคับ วิธีการสอนแบบสาธิต เป็นต้น ทรงใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายวิธีพร้อมกับวิธีการสอนแต่ละแบบ ให้มี

ความเหมาะสมกับบุคคล ประเภทต่างๆ ประกอบด้วย การเล่านิทานประกอบ การใช้ถ้อยคำเหมาะสม การรู้จักจังหวะและโอกาส การยืดหยุ่นและการเสริมแรงในการสั่งสอนเผยแผ่พระศาสนา กับบุคคลทุกชนชั้นวรรณะในสังคมอินเดีย สมัยพุทธกาลจนได้รับความสำเร็จในการสอนเป็นอย่างดียอดเยี่ยมเพราะผู้ฟังได้บรรลุธรรมตามศักยภาพ ของระดับสติปัญญา จนถึงขั้นบรรลุธรรมสูงสุดสำเร็จเป็นพระอรหันต์

บทบาทของครูผู้สอนในยุค Thailand 4.0

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2559: 10 ; ธนวัฒน์ศรีไพโรจน์และคณะ. 2561 : 98) กล่าวว่าการศึกษาในยุค Thailand 4.0 ควรมีการสร้างคนหรือผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ด้วยเช่นกัน ดังนั้น ในยุคนี้ การกำหนดสมรรถนะและบทบาทของครูผู้สอนในศตวรรษที่ 21 จึงมีการกล่าวถึงเป็นลำดับแรก ๆ เนื่องจากคุณภาพของครูผู้สอนมักเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต่อประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียน และหน้าที่ของครูผู้สอนจึงมีใช้การสอนหนังสือเพื่อส่งต่อความรู้ไปสู่ผู้เรียนเท่านั้น แต่ครูควรเป็นผู้ที่มีบทบาทในการหล่อหลอมให้เกิดทักษะที่สำคัญแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ครูผู้สอนจึงมีหน้าที่เป็น “ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ หรือเรียกว่า กระบวนกร (facilitator)” มากกว่าซึ่งบทบาทสำคัญของครูผู้สอนในยุค 4.0 คือ ครูมีหน้าที่วางแผนการจัดการเรียนรู้ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และเตรียมสื่ออุปกรณ์การเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมกับวัยและเนื้อหาที่เรียน รวมทั้งครูผู้สอนควรกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนสนใจในการเรียนรู้โดยครูผู้สอนควรจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ควรมีลักษณะที่เอื้อต่อการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้ลงมือปฏิบัติ และรู้วิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ จนทำให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่มาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างผลผลิตหรือนวัตกรรมต่าง ๆ ขึ้นมาได้ เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของประเทศ ซึ่งคุณลักษณะนี้จะติดตัวผู้เรียนไปตลอดชีวิต ต้องฝึกให้ผู้เรียนเรียนรู้ภูมิปัญญาหลักของไทยและจากทั่วโลก ที่สำคัญต้องให้ผู้เรียนเรียนรู้กระบวนการที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ โดยสอนวิธีวิจัยตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา และครูผู้สอนก็ต้องทำวิจัยชั้นเรียน โดยนำผลการวิจัยด้านการเรียนการสอนมาพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ เพราะการวิจัยเป็นกระบวนการในการแสวงหาคำตอบ การแสวงหาความรู้ใหม่ และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่นำเชื่อถือได้ โดยผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และการวิจัยด้านการเรียนการสอนนับเป็นตัวบ่งชี้ของความก้าวหน้าของศาสตร์ทางการสอนประเภทหนึ่ง

ครูผู้สอนควรจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์ เน้นการวิเคราะห์ปัญหาเป็นรายบุคคล

มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ฝึกให้ผู้เรียนตรวจสอบ ทบทวน และกำกับตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องมีความมั่นใจในตนเอง และสนับสนุนให้ผู้เรียนกล้าคิดนอกกรอบ คิดสิ่งที่แปลกแหวกแนว ไม่เหมือนความคิดของคนทั่วไป ครูควรเตรียมคำถามที่แปลกใหม่/ท้าทายความสามารถของผู้เรียน และในการสอนให้ผู้เรียนสามารถสร้างนวัตกรรมได้นั้น ครูผู้สอนต้องฝึกให้ผู้เรียนเรียนรู้ผ่านการทำโครงการ/โครงการที่มีการสรุปผลการศึกษาค้นคว้าในรูปแบบการจัดสัมมนา การเสวนา และการจัดนิทรรศการ เป็นต้น เพราะรูปแบบการเรียนรู้ลักษณะนี้จะเป็นเวทีให้ผู้เรียนได้ฝึกการบริหารจัดการ การวางแผน การแก้ปัญหา ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน ๆ อันเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้ผลิตผลงาน หรือนวัตกรรมที่เป็นองค์ความรู้จากกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์นั่นเอง ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในยุค 4.0 จึงควรเป็นการเรียนการสอนที่เน้นการคิดอย่างสร้างสรรค์ (Creative Learning) ด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ การสร้างชุมชนแห่งความสงสัย (Community of Inquiry) ก็นับเป็นภารกิจหลักอีกอย่างหนึ่งของครูผู้สอน โดยครูต้องสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีความกระหายใคร่รู้ กระตือรือร้น และอยากค้นหาคำตอบ เพราะความสงสัยจะนำไปสู่การตั้งคำถามและแสวงหาคำตอบ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนกลายเป็น “Active Learner” โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้โดยยึดปัญหาเป็นฐาน (Problem Base Learning = PBL) ซึ่ง ผู้เรียนอาจจะค้นหาคำตอบที่เป็นจริงได้จากทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน (ดิเรก พรสีมา, 2559) กล่าวไว้ในกระบวนการของการเรียนรู้โดยยึดปัญหาเป็นฐาน ผู้เรียนอาจค้นหาคำตอบได้จาก ห้องทดลอง ห้องปฏิบัติการแปลงสาริต โรงงาน สถานประกอบการ บริษัท ห้างร้านที่เป็นธุรกิจของรัฐและเอกชน จึงท าให้เกิดค วา “Work-based Learning” หรือ “Work-integrated Learning” หรือ “Site-based Learning” ขึ้น และสถานประกอบการเหล่านี้ก็จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของห้องเรียนในยุค 4.0 และจากการจัดการเรียนรู้โดยยึดปัญหาเป็นฐานนี้ ก็จะช่วยให้ครูผู้สอนและผู้เรียนค้นพบความรู้ใหม่ สร้างสรรค์ความรู้ใหม่ และสร้างนวัตกรรมใหม่ได้เพราะการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เผชิญสถานการณ์ที่เป็นปัญหาจริง และร่วมกันคิดหาทางแก้ปัญหาต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย (Meaningful Learning) และน าไปสู่การพัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในบริบทที่มีการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็ว ต้องคำนึงถึงทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเริ่มต้นในประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีแนวคิดเรื่อง “ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21” พัฒนาโดยเครือข่ายองค์กรความร่วมมือเพื่อ

ทักษะการ เรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills: P21) ที่ต้องการ เห็นเยาวชนมีทักษะ 3R ประกอบด้วย Reading (การอ่าน) wRiting (การเขียน) และ aRithmetic (คณิตศาสตร์) และ 7C ประกอบด้วย Critical Thinking & Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการ แก้ปัญหา) Creativity & Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม) Cross-Culture Understanding (ทักษะด้าน ความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์) Collaboration, Teamwork & Leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การ ทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ) Communications, Information & Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และ รู้เท่าทันสื่อ) Computing & ICT literacy (ทักษะด้าน คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการ สื่อสาร) Career & Learning Skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้) สารวิชาหลักและ ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ภาษาอังกฤษ การอ่าน ภาษาของโลก ศิลปะ คณิตศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์การ ปกครองและความเป็น พลเมืองที่ดี โรงเรียนต้องส่งเสริมความ เข้าใจเนื้อหาวิชาการให้อยู่ในระดับสูงด้วยการ สอดแทรกทักษะ เพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 เข้าในวิชาหลักทุกวิชา ได้แก่ ความรู้เรื่อง โลก ความรู้ด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจและการ เป็นผู้ประกอบการ ความรู้ด้านการเป็น พลเมืองที่ดี ความรู้ด้าน สุขภาพ และความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งสัมพันธ์กับสาระของ สังคม ศึกษาทั้ง 5 สาระ ที่อิงมาตรฐานการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ยึด หลักการว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด จึงต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้แก่ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทาง สังคม กระบวนการเผชิญ สถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ จริง กระบวนการปฏิบัติลงมือทำจริง กระบวนการจัดการ กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้จาก การเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย และมีการออกแบบการจัดการ เรียนรู้ โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียน ได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ครูสังคมศึกษาควรใช้กระบวนการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดยการศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียน เป็นรายบุคคล กำหนดเป้าหมายที่ ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตก ต่าง ระหว่างบุคคล จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดเตรียม และเลือกใช้สื่อให้เหมาะสม การ ประเมินความก้าวหน้าของ ผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย และวิเคราะห์ผลการประเมิน มาใช้

ในการซ่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงการ จัดการเรียนการสอนของตนเอง ในขณะเดียวกันครูต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเปลี่ยนบทบาท เช่นกัน โดยผู้เรียนต้องกำหนดเป้าหมายวางแผนและรับผิดชอบ การเรียนรู้ของตนเอง เสาะแสวงหาความรู้ เข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อความรู้ ตั้งคำถาม คิดหาคำตอบหรือหา แนวทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่างๆ ลงมือปฏิบัติจริง สร้างสิ่งที่ได้ เรียนรู้ด้วยตนเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ ต่างๆ มีปฏิสัมพันธ์ ทำงาน ทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มและครู ประเมินและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

ศตวรรษที่ 21 โดยการส่งเสริมความเข้าใจ ในเนื้อหา วิชาแกนหลัก และสอดแทรกทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เข้าไปในทุกวิชาแกนหลัก ดังนี้

1. ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม จะเป็นตัวกำหนดความพร้อมของนักเรียนเข้าสู่โลกการทำงานที่มีความซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบัน ได้แก่ ความริเริ่มสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณและการแก้ปัญหา และการสื่อสารและการร่วมมือ

2. ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี เนื่องด้วยในปัจจุบันมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อและเทคโนโลยีมากมาย ผู้เรียนจึงต้องมีความสามารถในการแสดงทักษะการคิดอย่างมีวิจรรย์ญาณและปฏิบัติงานได้หลากหลาย โดยอาศัยความรู้ในหลายด้าน ได้แก่ ความรู้ด้านสารสนเทศ ความรู้เกี่ยวกับสื่อและความรู้ด้านเทคโนโลยี

3. ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ ในการดำรงชีวิตและทำงานในยุคปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จนักเรียนจะต้องพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญ ได้แก่ ความยืดหยุ่นและการปรับตัว การริเริ่มสร้างสรรค์และ เป็นตัวของตัวเอง ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม การเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิต (Productivity) และ ความรับผิดชอบเชื่อถือได้ (Accountability) และ ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (Responsibility) แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพการจัดทำแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพเพื่อพัฒนาทักษะแห่งอนาคตในศตวรรษที่ 21 ยึดกรอบของระบบสนับสนุนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังนี้

1. ระบบมาตรฐานการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Standards)

1.1 การใช้ข้อมูลความจริงจากกระบวนการสังเกต ตั้งประเด็นคำถามจากแหล่งเรียนรู้ชุมชนเชื่อมโยงไปสู่สาระการเรียนรู้รายวิชา

1.2 การบูรณาการความรู้ และความซับซ้อนของเนื้อหาสาระ

1.3 การสร้างทักษะการสืบค้น รวบรวมความรู้

1.4 การสร้างความรู้ ความเข้าใจเชิงลึกมากกว่าแบบผิวเผิน

1.5 การสร้างความเชี่ยวชาญตามความถนัดและสนใจให้เกิดกับผู้เรียน

- 1.6 การใช้หลักการวัดประเมินผลที่มีคุณภาพระดับสูง
2. ระบบการประเมินทักษะในศตวรรษที่ 21 (Assessment of 21st Century Skills)
  - 2.1 สร้างความสมดุลในการประเมินผลเชิงคุณภาพ (ความรู้ ความถนัดสาขาอาชีพ ทักษะคิดต่อการทำงานและอาชีพ)
  - 2.2 นำประโยชน์ของผลสะท้อนจากการปฏิบัติของผู้เรียนมาปรับปรุงการแก้ไขงาน (เครื่องมือวัดผลตามสภาพจริงการปฏิบัติ ทักษะคิด และความรู้)
  - 2.3 ใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับการทดสอบวัดและประเมินผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด (คลังข้อสอบระบุตัวชี้วัดมาตรฐานรายวิชา ระบุระดับชั้นพฤติกรรม)
  - 2.4 สร้างและพัฒนาระบบแฟ้มสะสมงาน (Portfolios) และเส้นทางการศึกษาต่อสู่การประกอบอาชีพ (Career Path) ของผู้เรียนให้เป็นมาตรฐานและมีคุณภาพ
3. ระบบหลักสูตรและการสอนในศตวรรษที่ 21 (21st Century Curriculum & Instruction)
  - 3.1 สอนให้เกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary: ความรู้ที่ได้จากหลายสาขาวิชาประกอบกัน) ของวิชาแกนหลัก
  - 3.2 สร้างโอกาสที่จะประยุกต์ทักษะเชิงบูรณาการข้ามสาระเนื้อหา และสร้างระบบการเรียนรู้ที่เน้นสมรรถนะเป็นฐาน (Competency-based)
  - 3.3 สร้างนวัตกรรมและวิธีการเรียนรู้ในเชิงบูรณาการที่มีเทคโนโลยีเป็นตัวเกื้อหนุน การเรียนรู้แบบสืบค้น และวิธีการเรียนจากการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based)
  - 3.4 บูรณาการแหล่งเรียนรู้ (Learning Resources) จากชุมชนเข้ามาใช้ในโรงเรียนตามกระบวนการเรียนรู้แบบ Project-Based Learning: PBL
4. ระบบการพัฒนาทางวิชาชีพในศตวรรษที่ 21 (21st Century Professional Development)
  - 4.1 ฝึกฝนทักษะความรู้ความสามารถในเชิงบูรณาการ
  - 4.2 ใช้มิติของการสอนด้วยเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย
  - 4.3 ฝึกฝนทักษะความรู้ความสามารถในเชิงลึกเกี่ยวกับการแก้ปัญหา การคิดแบบวิจารณ์
  - 4.4 สามารถวิเคราะห์ผู้เรียนได้ทั้งรูปแบบการเรียนรู้ สติปัญญา จุดอ่อน จุดแข็งในตัวผู้เรียนและสามารถวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน
  - 4.5 พัฒนาความสามารถให้สูงขึ้น นำไปใช้สำหรับการกำหนดกลยุทธ์และจัดประสบการณ์ทางการเรียนได้เหมาะสมกับบริบททางการเรียนรู้
  - 4.6 ประเมินผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างทักษะและเกิดการพัฒนาระบบการเรียนรู้

4.7 แบ่งปันความรู้ระหว่างชุมชนทางการเรียนรู้ โดยใช้ช่องทางหลากหลายในการสื่อสารให้เกิดขึ้น

5. ระบบสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Learning Environment)

5.1 สร้างสรรค์แนวปฏิบัติทางการเรียน การรับการสนับสนุนจากบุคลากรและสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เกื้อหนุน เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุผล

5.2 สนับสนุนทางวิชาชีพแก่ชุมชนทั้งในด้านการให้การศึกษา การมีส่วนร่วม การแบ่งปันสิ่งปฏิบัติที่เป็นเลิศระหว่างกันรวมทั้งการบูรณาการหลอมรวมทักษะหลากหลายสู่การปฏิบัติในชั้นเรียน

5.3 สร้างผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากสิ่งที่ปฏิบัติจริงตามบริบท โดยเฉพาะการเรียนแบบโครงการ

5.4 สร้างโอกาสในการเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีเครื่องมือหรือแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

คุณลักษณะจำเป็น 8 ประการสำหรับผู้เรียนยุค Gen Net/Tweenies

1) ความรับผิดชอบและพึ่งพาตนเองในการเรียนรู้ (Autonomous Learning) หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการวางแผนการเรียนรู้ของตนเอง ตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง รู้จักวิธีการในการไปถึงเป้าหมายนั้นๆ อย่างยืดหยุ่น ตลอดจนการมีวินัยในการเรียนรู้ของตนเอง โดยที่ไม่ต้องให้มีผู้ใดมาบังคับ รวมทั้งการมีความเป็นผู้ใหญ่ภายในตนเอง ทักษะประการแรกนี้ ถือว่ามีความสำคัญมากเป็นอันดับแรกและเป็นทักษะที่ต้องการ การปลูกฝังไม่เพียงแต่จากครูผู้สอน จากระบบการศึกษา หรือจากสังคมเท่านั้น หากยังต้องอาศัยสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกฝังจากครอบครัวเป็นสำคัญ

2) ทักษะด้านการคิด (Thinking Skills) หมายถึง การที่ผู้เรียนสามารถพัฒนาหรือได้รับการฝึกฝนทักษะการคิดอย่างมีระบบ ส่งผลให้สามารถคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพการฝึกฝนทักษะด้านการคิดนั้นประกอบไปด้วยการคิดในหลายลักษณะ แต่ที่สำคัญมากสำหรับผู้เรียนยุค Gen Net/Tweenies ได้แก่ การพัฒนาทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ (Creative Learners) การคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinkers) การคิดไตร่ตรอง (Reflective Thinking) รวมทั้งทักษะในการคิดแก้ปัญหา (Problem Solvers)

3) ทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Collaborators) หมายถึง การที่ผู้เรียนมีความสามารถในการประสานงานกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี มีทักษะของการเป็นผู้นำรวมทั้งการเป็นผู้ตามที่ดี สามารถสื่อสารกับผู้อื่นในการดำเนินงานต่างๆ เช่น การมอบหมายงาน การถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ เป้าหมายร่วมกันให้กับผู้ร่วมงานอื่นๆ ได้

รวมทั้งการเป็นผู้ฟังและผู้ร่วมปฏิบัติงานที่ดี โดยผู้เรียน Gen Net/Tweenies ควรได้รับการฝึกให้มีทักษะในการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Collaborative Learning) โดยทักษะที่ต้องมุ่งเน้น ได้แก่ ทักษะพื้นฐานด้านการสื่อสาร (Communication Skill) อย่างมีประสิทธิภาพ

4) ทักษะในการสืบเสาะค้นหา (Enquirers) หมายถึง การที่ผู้เรียนมีคุณลักษณะของการเป็นนักสำรวจที่ดีชอบที่จะศึกษาค้นคว้าสิ่งต่างๆ เพื่อพิสูจน์สมมติฐานของตน โดยสังเกตเปรียบเทียบความเหมือนความแตกต่าง รวมทั้งสืบค้นเพื่อการศึกษาค้นคว้า ความรู้ ข้อมูลสารสนเทศที่มีอยู่อย่างมหาศาลทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ทักษะสำหรับการสืบเสาะค้นหานี้ครอบคลุมการที่ผู้เรียนจะต้องมีทักษะในการเลือกสรร/คัดกรองสารสนเทศที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถค้นหาสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างเที่ยงตรง รวดเร็ว อย่างมีประสิทธิภาพ

5) ความกระตือรือร้น (Active Learners) หมายถึง การที่ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้เรียนในลักษณะเชิงรุก กล่าวคือไม่เป็นเพียงผู้ฟัง (นิ่งๆ) ที่ติในชั้นเรียนหรือในการเรียนออนไลน์ผู้เรียนเชิงรุกหมายถึงการที่ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ร่วมมือที่ดีของผู้เชี่ยวชาญในการเรียนรู้ด้วยตนเอง สำหรับในการเรียนจากผู้เชี่ยวชาญนั้น ผู้เรียนควรให้ความใส่ใจในการเรียนรู้ (Attentive) ศึกษาเนื้อหา รู้จักถาม/ตอบคำถามในบริบทที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ที่มีความหมายให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้ง การฝึกฝนทักษะในด้านการแสดงออกหรือแสดงความคิดเห็นอย่างเหมาะสมและถูกต้อง

6) ทักษะพื้นฐานด้านไอซีที (ICT Skills) ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงเฉพาะถึงการที่ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานในด้านการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ปฏิบัติการ หรือโปรแกรมสำนักงานเท่านั้น หากหมายรวมถึงการที่ผู้เรียนสามารถดูแลรักษาเครื่องมือและ/หรือระบบต่างๆ ได้ในระดับพื้นฐาน นอกจากนี้ยังหมายถึงความสามารถของผู้เรียนในการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และสื่อสารโทรคมนาคมในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุมทักษะต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทักษะในการสืบค้น (Search Skills) ทักษะในด้านการใช้เครื่องมือติดต่อสื่อสารผ่าน ICT และ/หรือ ทักษะในการเลือกใช้ซอฟต์แวร์ที่เหมาะสม เป็นต้น

7) ทักษะในด้านการใช้ภาษาสากล (Second Language Skills) หมายถึง การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะ ความรู้และความสามารถในการใช้ภาษาที่สอง เป็นภาษาที่ไม่ใช่ภาษาแม่หรือภาษาหลักของสังคมที่ตนอาศัยอยู่ในระดับที่สามารถติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ภาษาสากลสำหรับสังคมไทยที่ถือได้ว่าสำคัญมากที่สุด คือภาษาอังกฤษ เพราะถือเป็นภาษาสากลที่ได้รับการนำไปใช้อย่างแพร่หลายมากที่สุดในโลกอินเทอร์เน็ต ดังนั้น ในการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนสำหรับการเรียนรู้ในยุคสมัยหน้านั้น ควรมีการเตรียมพร้อมผู้เรียนในด้านภาษาอังกฤษ

8) ความสนใจในวัฒนธรรม (Engaged with Cultures) และความตระหนักถึงความ เป็นไปในโลก (World Awareness) หมายถึง การปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่ใส่ใจและเห็นคุณค่า

ในวัฒนธรรมของตนเอง อย่างน้อยในระดับที่เพียงพอที่จะทำให้รู้จักตนเอง รู้จัก “ราก” หรือประวัติศาสตร์ของตนเองและสังคมที่อาศัยอยู่ (Self-Identity) เพื่อจะได้สามารถเปรียบเทียบความเหมือน หรือแตกต่างกับสังคม/โลกรอบตนเองได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคแห่งโลกาภิวัตน์ (Globalization) ซึ่งการเชื่อมต่อกันบนโลกสามารถเกิดขึ้นได้ภายในพริบตา ความแตกต่างทางวัฒนธรรมนับวันจะน้อยลงทุกทีการที่พลเมืองในสังคมใดสามารถจะคงไว้ในวัฒนธรรมที่ดีของตนเองไว้ได้ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถเปิดรับวัฒนธรรมและความเป็นไปในทางที่ดีของโลกภายนอกได้ก็จะทำให้สังคมนั้นมีความได้เปรียบเหนือสังคมที่ไม่รู้จักเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของตนเอง และคอยที่จะรับเอาวัฒนธรรมของคนอื่นๆ เข้ามาเพียงทางเดียว คุณลักษณะจำเป็น 8 ประการของผู้เรียนในอนาคต หรือ Gen Net/Tweenies เป็นคุณลักษณะที่สำคัญต่อการเรียนรู้ในสิ่งแวดล้อมของศตวรรษที่ 21 อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนอกจากตัวผู้เรียนเองแล้วนั้น ผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเรียนรู้ครอบครัว และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรหันมาให้ความสำคัญกับคุณลักษณะดังกล่าว เพื่อร่วมกันเตรียมความพร้อมสำหรับผู้เรียนต่อไป คุณลักษณะของผู้สอนในศตวรรษที่ 21 (21st Century Teachers) เมื่อผู้เรียนยุค Gen Net/Tweenies ต้องการคุณลักษณะที่จำเป็น 8 ประการเพื่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพในสิ่งแวดล้อมของศตวรรษที่ 21 ผู้สอนก็จำเป็นต้องมีทักษะ 8 ประการด้วยกัน เพื่อที่จะสร้าง/ส่งมอบ/ถ่ายทอดความรู้และทักษะให้แก่ผู้เรียนได้ เรียกว่าเป็น ผู้สอนพันธุ์ C (C-Teachers) C-Teachers ในที่นี้ไม่ได้หมายถึง ผู้สอนระดับซีแต่อย่างใด หากหมายความถึง ผู้สอนที่มีทักษะต่าง ๆ ซึ่งมีความจำเป็นต่อการเรียนการสอนในอนาคตนั่นเอง C-Teachers1 ประกอบไปด้วยทักษะที่จำเป็น 8 ประการได้แก่

1. C-Content หมายถึง การที่ผู้สอนต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญเนื้อหาที่ตนรับผิดชอบในการสอน C-Content ถือเป็นลักษณะที่จำเป็นอย่างที่สุดและขาดไม่ได้สำหรับผู้สอน เพราะถึงแม้ผู้สอนจะมีทักษะ C อื่นที่เหลือทั้งหมด แต่หากขาดซึ่งความเชี่ยวชาญในเนื้อหาการสอนของตนแล้ว เป็นไปไม่ได้เลยที่ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้จากกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากผู้สอนที่ไม่แม่นยำในเนื้อหา หรือไม่เข้าใจในสิ่งที่ตนพยายามถ่ายทอด/ส่งผ่านให้แก่ผู้เรียน

2. C-Computer (ICT) Integration หมายถึง การที่ผู้สอนมีทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์ในการบูรณาการกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน เหตุผลสำคัญที่ผู้สอนจำเป็นต้องมีทักษะด้านการประยุกต์คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือหนึ่งในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ นอกจากจะเป็นการติดอาวุธด้านทักษะในการใช้ ICT โดยทางอ้อมให้แก่ผู้เรียนแล้ว หากมีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพก็ยังสามารถส่งเสริมทักษะกระบวนการคิดของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

3. C-Constructionist หมายถึง การที่ผู้สอนเป็นผู้สร้างสรรค์มีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด Constructionism ซึ่งมุ่งเน้นว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้นั้นเป็นเรื่องภายในของตัวบุคคลจากการที่ได้ลงมือทำกิจกรรมใดๆ ให้เกิดการสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์หรือความรู้เดิมที่อยู่ในตัวบุคคลนั้นมาก่อน ผู้สอนที่เป็น ผู้สร้างสรรค์ไม่เพียงแต่ใช้ทักษะนี้ในการพัฒนาในด้านของเนื้อหาความรู้ใหม่สำหรับผู้เรียน หากยังสามารถนำไปใช้ในการสร้างแผนการเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งครอบคลุมกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นในตนเอง ผ่านการลงมือผลิตชิ้นงานต่างๆ เช่น งานศิลปะ การเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ฯลฯ

4. C-Connectivity หมายถึง การที่ผู้สอนมีทักษะในการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน เพื่อนอาจารย์ทั้งในสถานศึกษาเดียวกันและต่างสถานศึกษา หรือเชื่อมโยงสถานศึกษา บ้าน และ/หรือชุมชนเข้าเป็น ส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ของผู้เรียน เนื่องจากแนวคิดที่ว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างดี เมื่อสิ่งที่เรียนรู้มีความสัมพันธ์โดยตรง หรือเกี่ยวข้องกับความสนใจ ประสบการณ์ ความเชื่อ สังคม และวัฒนธรรมของผู้เรียน การที่ผู้สอนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้ในชั้นเรียนกับเพื่อน อาจารย์ในสถานศึกษา บ้านและสังคมแวดล้อมที่ผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่งได้มากเท่าใดก็ย่อมทำให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนรู้กับประสบการณ์ตรงได้มากเท่านั้น

5. C-Collaboration หมายถึง การที่ผู้สอนมีความสามารถในการเรียนรู้แบบร่วมมือกันกับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ผู้สอนจะต้องมีทักษะในบทบาทของการเป็นโค้ช หรือที่ปรึกษาที่ดีในการเรียนรู้ (ส่วนใหญ่จะอยู่ในลักษณะของการเรียนรู้ด้วยตนเอง) ของผู้เรียน รวมทั้งการเป็นผู้เรียนเองในบางครั้ง ทักษะสำคัญของการเป็นโค้ชหรือที่ปรึกษาที่ดีนั้น ได้แก่ การสร้างฐานการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเป็นระยะ อย่างเหมาะสม อำนวยให้ผู้เรียนเกิดฐานการเรียนรู้ที่จะต่อยอดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมขึ้นได้ ทั้งนี้การเรียนรู้จะเกิดขึ้นในผู้เรียนได้อย่างจำกัดหากปราศจากซึ่งฐานการเรียนรู้ที่เหมาะสมจากผู้สอน

6. C-Communication หมายถึง การที่ผู้สอนมีทักษะในการสื่อสารกับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีใจเฉพาะการพัฒนาให้เกิดทักษะของเทคนิคการสื่อสารที่ดี เช่น การอธิบายด้วยคำพูด ข้อความ ยกตัวอย่าง ฯลฯ เท่านั้น หากยังหมายรวมถึงการเลือกใช้สื่อ (Media) ที่หลากหลายที่ช่วยให้ผู้สอนสามารถส่งผ่านเนื้อหาสาระที่ต้องการจะนำเสนอ หรือสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างเหมาะสม

7. C-Creativity หมายถึง การที่ผู้สอนเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ เพราะบทบาทของผู้สอนในยุคสมัยหน้านั้นไม่ได้มุ่งเน้นการเป็นผู้ป้อน/ส่งผ่านความรู้ให้กับผู้เรียนโดยตรง หากมุ่งไปสู่วิธีการของการสร้างสรรค์ ออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน ผู้สอนจะได้รับการคาดหวังให้สามารถที่จะรังสรรค์กิจกรรมใหม่ๆ ต่างๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

8. C-Caring หมายถึง การที่ผู้สอนจะต้องมีความมูทิตา ความรัก ความปรารถนาและความห่วงใยอย่างจริงใจแก่ผู้เรียน ในทักษะทั้งหมดที่ได้กล่าวมานั้น ทักษะ Caring นับว่าเป็นทักษะที่สำคัญที่สุด ทั้งนี้เพราะความมีมูทิตา รัก ปรารถนาดี และห่วงใยกับผู้เรียนของผู้สอนนั้น จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อใจต่อผู้สอน ส่งผลให้เกิดสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ในลักษณะการตื่นตัวอย่างผ่อนคลาย แทนความรู้สึกวิตกกังวลในสิ่งที่จะเรียนรู้ ซึ่งการตื่นตัวอย่างผ่อนคลายถือว่าเป็นสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมที่สุดที่จะทำให้สมองเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพอันที่จริง แม้ว่าโลกก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 มาได้ระยะหนึ่งแล้ว แต่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ยังคงถือว่าเป็นเรื่องใหม่ซึ่งนักการศึกษาทั่วโลกยังคงให้ความสนใจ อย่างไรก็ตามสิ่งที่สำคัญมากที่สุดสิ่งหนึ่งที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว คือความพร้อมของทั้งผู้สอนและผู้เรียน ความจำเป็นเร่งด่วนคงจะได้แก่ การเตรียมความพร้อมของผู้สอนกับบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องและผู้เรียน การทบทวนหลักสูตรที่ใช้ในการสอน หลักการ ทฤษฎีรูปแบบ วิธีการสอนและการเรียนรู้ที่ได้ดำเนินการอยู่และที่จะดำเนินการในอนาคต ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับเป้าหมายของทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อย่างชัดเจน เกิดผลเป็นรูปธรรมต่อไป⁴

บทสรุป

พระพุทธองค์ทรงสอนพุทธศาสนิกชน มาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ทรงมีพระปรีชาสามารถในการสอน เนื้อหาหลักธรรมคำสอน มีหลักการสอน และวิธีการสอนหลายวิธีที่มีความเหมาะสมกับแต่ละบุคคลและทรงประสบความสำเร็จในการสอน มาแล้วในสมัยพุทธกาล ซึ่งได้ให้หลักพุทธวิธีการสอน แบ่งออกเป็น 3 หลัก คือ 1. หลักเกี่ยวกับเนื้อหาหรือเรื่องที่สอน 2. หลักเกี่ยวกับผู้เรียน 3. หลักเกี่ยวกับการสอน และในยุคปัจจุบันการสอนที่เปลี่ยนไปกับโลกที่เปลี่ยนแปลงนั้นมีดังนี้ ประกอบด้วย กระบวนการเรียนรู้โดยยึดปัญหาเป็นฐาน (Problem Base Learning = PBL) ทักษะ 3R ประกอบด้วย Reading (การอ่าน) writing (การเขียน) และ arithmetic (คณิตศาสตร์) และ 7C ประกอบด้วย Critical Thinking & Problem Solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการ แก้ปัญหา) Creativity & Innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม) Cross-Culture Understanding (ทักษะด้าน ความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์) Collaboration, Teamwork & Leadership (ทักษะด้านความ

⁴ แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21, แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพ, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://fms.kpru.ac.th/pr-all/pr-km/pr-km-2560/4908/> . [10 พฤศจิกายน 2564]

ร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ) Communications, Information & Media Literacy (ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และ รู้เท่าทันสื่อ)

เอกสารอ้างอิง

จิรายุทธิ์ อ่อนศรี. บทบาทของครูกับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (2549).

ธ.ธรรมรักษ์และจิตดาวชิระ. พระพุทธเจ้าสอนชนะเลิศคน. กรุงเทพมหานคร : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2555.

แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพ. แหล่งที่มา : <https://fms.kpru.ac.th/pr-all/pr-km/pr-km-2560/4908/> . [10 พฤศจิกายน 2564]

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). พุทธวิธีในการสอน. (นนทบุรี: โอเอ็นจีการพิมพ์จำกัด, 2542),

